

Pochod proti ťažbe uránu a zhadzovanie symbolickej uránovej ťažobnej veže 25.4.2009

Z doterajšieho poznania je nám známe, že záujem o slovenský urán prejavili hlavne kanadské firmy Ultra Uranium a Tournigen. O tejto skutočnosti som už v predchádzajúcich KO informoval. Ich záujem o toto vzácne nerastné bohatstvo nie je náhodný a neopodstatnený. Vychádza z toho, že Kanada patrí medzi naj-

sprístupnené verejnosti po revolúcii r.1992. Tieto výsledky, aby boli vierohodné a použiteľné pre súčasnosť potrebovali potvrdiť ďalším overovacím prieskumom. Preto požiadali o pridelenie a vytýčenie prieskumného územia. V našej lokalite Považského Inovca má záujem ťažiť urán kanadská firma Ultra-Uranium.

I keď kompetentné orgány tvrdia, že prieskumné práce ešte neznamenajú ťažbu, je tu snaha po ich vyhodnotení dopracovať sa až k povoleniu ťažby. Svedčí o tom i samotná firma Ultra-Uranium, ktorá svojich akcionárov i verejnosť informuje na svojich

významnejšie štáty v ťažbe a spracovaní uránu na svete. Ceny uránu za posledných 10 rokov vzrástli viac ako 10 násobne.

Je známe, že obidve kanadské firmy si už rozdelili jednotlivé možné náleziská uránu na Slovensku. Postupne získavajú právo vykonávať prieskumné práce. V svete peňazí je prirodzené, že nechcú ostať len pri prieskumných prácach. Ich cieľom je získať po vyhodnotení výsledkov a po určitom legislatívnom konaní i dobývacie právo, aby peniaze, čo investovali do prieskumu, sa im vrátili.

Vychádzajú pritom zo získaných, v minulosti utajovaných výsledkov uránového prieskumu, ktorý bol robený ešte za minulého zriadenia a ktorého výsledky boli odtajnené a

dostupných internetových stránkach o tejto snahe (www.ultrauranium.com/properties/kalnica-selec).

O pridelenie prieskumného územia Selec - Kálnica požiadala prostredníctvom slovenskej firmy BECKOV Minerals, s.r.o., ktorá sa na základe rozhodnutia ministerstva v r.2005 stala i držiteľom tohoto prieskumného územia. V roku 2007 tejto firme bolo pridelené i ďalšie prieskumné územie Kálnica-Hôrka.

I napriek tomu, že kompetentní nás upokojujú, že slová o príprave ťažby nie sú opodstatnené, v tlači ob-

javili sa správy už i o tom, že nielen kanadské firmy, ale i silná ruská spoločnosť TVEL má záujem vybudovať pre potreby zabezpečenia výroby jadrového paliva novú úpravňu uránovej rudy a rozšíriť i svoje ťažobné aktivity. Do úvahy pripadá podľa tejto informácie vybudovanie takéhoto komplexu na Ukrajine alebo na Slovensku. Vzhľadom k situácii na Ukrajine, je veľmi pravdepodobné,

že tento komplex sa budú snažiť vybudovať na Slovensku.

Na základe i tejto alarmujúcej informácie podarilo sa nám zorganizovať exkurziu do posledného ťažobne spracovateľského komplexu v Čechách v Dolnej Rožinke. Cieľom akcie bolo zoznámiť sa s problematikou ťažby a spracovania uránu a vidieť celý proces na vlastné oči. Zúčastnili sa na nej poslanci našej obce p. Janka Bagová, Dušan Filip, hlavná kontrolórka p. Emília Krchnavá a starosta Ing. Miroslav Borcovan, ďalej RNDr. Jozef Ševcech za Úrad životného prostredia, Ing. Marian Topolčány za Nové Mesto nad Váhom a Ján Kubiš, ktorý bol zároveň i vodičom vozidla. Mikrobuz bezodplatne a sponzorský poskytol p. Dušan Valovič.

Výsledkom exkurzie bolo presvedčenie, že prípadná zamýšľaná ťažba v Považskom Inovci je absolútne nevhodná a neprijateľná. Dospeli sme k poznaniu, že samotná baňa sa bez skládok hlušiny, chemickej úpravne rudy a odkaliska nezaobíde. Zároveň sme nadobudli presvedčenie, že samotná baňa nielenže predstavuje radónovú hrozbu, ale svojimi podzemnými štôľami vážne ohrozuje stabilitu zdrojov pitnej vody v celom území prípadnej ťažby. Túto hrozbu nemôžeme podceňovať nakoľko i v rámci celej európskej únie dostatok pitnej vody je pokladaný za najdôležitejší perspektívny problém, ktorý treba neodkladne riešiť.

Naviac, chemická úpravňa predstavuje veľký továrenský chemický komplex, v ktorom sa vyťažaná ruda v obrovských mlynch na pridávania vody zmení na bahno, ktoré sa ďalej chemicky upravuje a vylučuje sa s

neho čistý urán vo forme tzv. žltého koláča, vo forme zlisovaného žltého prášku. Tento je základnou surovi-

nou určenou na ďalšie spracovanie už v špeciálnych závodoch, ktoré sú mimo našej republiky, hlavne v Rusku. Toto bahno so všetkými chemickými prísadami sa ukladá na odkalisko, ktoré predstavuje dlhodobú ekologickú hrozbu pre celú oblasť. Nie je malé. V Dolnej Rožinke má výšku 57 m a zaberá plochu cca 90 ha. Popri tom, okolo bane sa hromadí vyťažaná hlušina predstavujúca mesačnú krajinu, ktorá síce sa dá zrekultivovať, ale až po dlhšom čase.

V uvedenej bani „Rožná“ sa uránová ruda ťaží klasickým banským spôsobom v súčasnosti z hĺbky cca 1200 m a zo vzdialenosti i 5 km. Obsah uránu v uránovej rude sa pohybuje na úrovni 0,015 %, čo predstavuje získanie cca 0.15 kg uránu z 1000 kg rudy. Obrazne povedané, aby sa získal 0.15 kg uránu, musí sa vyťažiť min. 1000 kg uránovej rudy, ktorá sa rozdrví na bahno a z nej 999,85 kg sa uloží na odkalisko. S produkciou ročne cca 300 ton uránu vystačí po úprave v zahraničí pre 2 české atómové elektrárne.

(dokončenie na 2. str.)

Vandalizmus a čo s ním

Dennodenne sme z novín i z televízie ohurovaní množstvom správ o tom, kde sa čo sprenverilo, ukradlo, znehodnotilo, alebo kto sa dopustil prehrešku, prípadne priestupku voči zaužívaným zvykom a pravidlám. Mnohé, dlhé roky platné morálne i ľudské hodnoty, pod vplyvom takéhoto mediálneho tlaku ustupujú do pozadia a stúpa kriminalita, násilie, vulgárnosť vo vyjadrovaní a drzosť zvlášť u dorastajúcej mládeže. A nielen to, zhoršujú sa vzťahy medzi ľuďmi a vzrastá nevšímavosť, bezradnosť občanov k tomu, čo sa deje v ich okolí.

Vyberte si, máme takmer všetko!

Tiež naša obec nie je v tomto dianí výnimkou. Množia sa krádeže i rôzne vandalské skutky, o ktorých sa občianska verejnosť dozvie väčšinou len sprostredkovaním, prípadne z počutia na ulici, podľa zásady jedna babka povedala. Pritom sa ničí nielen súkromný majetok občanov, ale i spoločný majetok obce. A nemuselo by to vždy tak byť. Možno by stačilo viac si všimáť ľudí, ktorí sa takto správajú, pomáhať ich odhaľovať a dávať pod kontrolu verejnosti.

Na poslednom zasadnutí Obecného zastupiteľstva tento nežiadúci stav konštatovali i jeho poslanci a bola vytvorená komisia, ktorá by sa týmito nežiadúcimi stavmi mala zaoberať a výsledky konania prostredníctvom obecného rozhlasu i Kálnických ozvien zverejňovať. Predpokladom úspešnosti jej konania je pomoc občanov pri odhaľovaní týchto nežiadúcich javov, pričom garantujeme ich anonymitu. Dôvodom jej vytvorenia bola skutočnosť, že od začiatku roku až doposiaľ sa dialo nemalo nežiadúcich vecí. Zatiaľ zostali neobjasnené, ale verím, že po čase pravda vyjde na povrch.

Konkrétne: Sústavné poškodzovanie informačných tabúľ na detskom ihrisku, jeho ničenie zvlášť v nočných hodinách, vytrhávanie dopravných značky „STOP“ na ceste ku Kultúrnemu domu, opakované rozbitie okien na klube dôchodcov i Katolíckej modlitebni, pravidelné krádeže v Krajnej doline i v obci, naposledy na prevádzke Obecného úradu, vyčíňanie mladistvých motorkárov vo večerných a nočných hodinách, atď. Na dedinu je toho až-až. Je najvyšší čas tomu zamedziť.

Zaráža ma i prístup niektorých rodičov, ktorí vidia, že dieťa nie je v neskorých hodinách doma, v partii sa po dedine tulačí a robí neprístojnosti a nezjedná si s ním nápravu. Zvlášť mi vadí porušovanie zákazu zdržiavania sa mládeže a fajčenia na detskom ihrisku po 22.00 hod. až do neskorých nočných hodín. Detské ihrisko by malo slúžiť pre najmenšiu generáciu, a nie pre už skoro dospelých mládežníkov.

Ešte je prázdne miesto...

Verím, že spoločným úsilím, vážením spoluobčania, podarí sa nám i tieto nežiaduce javy v obci obmedziť na minimálnu mieru, čo by sa malo prejavovať i vyššou spokojnosťou a bezpečnosťou života občanov v našej obci. Preto vás vyzývam, vážení spoluobčania, k vyššej pozornosti i spolupráci pri odstraňovaní týchto nežiadúcich javov.

Váš starosta obce

Pochod proti ťažbe uránu a zhadzovanie symbolickej uránovej ťažobnej veže

(dokončenie z 1. str.)

Pre bližšiu informáciu uvádzam, že v Považskom Inovci sú zistené zásoby uránu v minimálnom množstve 2400 ton s tým, že v časti Selca a Trenčianskych Stankoviec ruda sa nachádza v menších hĺbkach, ale i v nižších koncentráciách, okolo 0,015% a v oblasti Krajnej doliny v Kálnici je ruda v hĺbkach okolo 500 m, ale s vyššou koncentráciou uránu okolo 0,050%. Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam, nielen zo strany našej obce, ale i ostatných obcí a blízkych

miest by prípadná ťažba ohrozila celý strednopovažský región v kvalite a množstve využiteľnosti hlavne podzemných vôd a využiteľnosti územia pre rozvoj cestovného ruchu.

Ďalej sme sa presvedčili, že doposiaľ na svete neexistujú iné spôsoby úpravy rudy oproti tým, čo sme videli, a preto nie je pravdou tvrdenie uránových zástancov, že ťažba nepoškodí a neznehodnotí naše životné prostredie. Naviac sa ukázalo, že nikde nie je zákonom u súkromných firiem garantované odstraňovanie následkov ťažby a ťarchu pri krachu spoločnosti i na Slovensku je možné zvaliť na obec. V Čechách, na rozdiel od Slovenska, nemalé škody po minulých ťažbách odstraňuje štát.

Ako z uvedeného vyplýva samotná ťažba a jej úprava prináša pre okolie nemalé problémy. Navyše, jej samotný ekonomický prínos pre štát a obec je zanedbateľný.

Neobstojí ani argument, že urán potrebujú naše elektrárne. Nie je to pravda, nakoľko elektrárne nakupujú už upravené jadrové palivo za svetové ceny, bez ohľadu na to, či mi dodáme surovinu na jeho prípravu alebo nie.

Preto som hlboko presvedčený, že vzhľadom k blízky mestám, kúpeľom, zdrojom pitnej vody i prekrásnej prírode Považského Inovca treba urobiť všetko preto, aby hrozbou ťažby uránu sa stala minulosťou.

Jednou z ciest ako to dosiahnuť je i zásadné záporné stanovisko jednotlivých obcí a miest k pripravovanej ťažbe a toto stanovisko je potrebné zapracovať i do územno-plánovacej dokumentácie. Ďalšou cestou je prejednanie tejto problematiky v parlamente. Prejednanie v parlamente chceme dosiahnuť v spolupráci zo Stranou zelených a Greenpeace podpisovou petíciou „Stop uránu na Slovensku“, ktorá ešte prebieha. Po dosiahnutí viac ako 100.000 platných podpisov je možné podať tento podnet do Parlamentu na prejednanie.

V súčasnosti je už zozbieraných viac ako 98.000 platných podpisov, z toho z Kálnice 1409. Podmienkou úspechu bude nevyhnutnosť získať i podporu poslancov SNR, aby sa tento problém dal vyriešiť úpravou príslušného zákona a plným rešpektovaním územných rozvojových plánov obcí a miest, o čo sa v súčasnosti snažíme.

Zároveň je potrebné verejne dať na vedomie, že príprava ťažby uránu zvlášť v našej lokalite Považského Inovca je nežiadúca a všetky snahy o jej prípravu dať pod zvýšenú kontrolu verejnosti.

A k tomu slúžila i akcia, ktorá bola usporiadaná v našej obci pod názvom „Protestný pochod proti ťažbe uránu v Považskom Inovci“ a následným zrútením symbolickej ťažobnej veže v Krajnej doline.

Samotný pochod bol zorganizovaný z podnetu Strany Zelených a Greenpeace za účasti nielen starostov obcí nášho mikroregiónu Beckov – Zelená Voda – Bezovec, ale i zástupcov obcí zo Selca, Dubodielia,

Nového Mesta nad Váhom i ďalších štátnych orgánov. Popri zaujímavých a aktuálnych informáciách, ktoré na tejto akcii odzneli, zaznelo i kritické slovo zo strany p. prednostu obvodného úradu Ing. Jána Kiša, že očakával ešte vyššiu účasť zo strany Kálničanov. Je cenné, že popri účasti takéhoto širokého spektra zástupcov k aktivite priam symbolicky sa pripojili kálnické deti, ktoré spoločnými silami zhodili maketu ťažobnej veže. Akcia, na ktorej sa zúčastnilo podľa odhadu minimálne 200 ľudí, sa prostredníctvom médií dostala do povedomia širšej verejnosti, čím splnila určený cieľ.

V súčasnej dobe naša obec spracováva doplnok územného plánu v nadväznosti na pripravovanú výstavbu golfového ihriska, v ktorom by jasne bolo premietnuté, že príprava a ťažba uránu v našom katastri nie je žiadúca a je proti perspektívnym zámerom obce i celého okolia.

Som presvedčený, že sústavným verejným tlakom na kompetentné orgány a vysvetľovaním rizík zamýšľanej ťažby sa nám spoločnými silami túto hrozbu podarí definitívne odstrániť.

Pokladám to za absolútnu prioritu i mojej práce v súčasnosti.

Zároveň by som chcel úprimne poďakovať p. Dušanovi Valovičovi, Draganovi Starcevičovi a p. Miroslavovi Remencovi za sponzorstvo pri uvedených akciách.

Ing. Miroslav Borcovan, starosta obce

Vážení spoluobčania!

Vstúpili sme do doteraz nepoznaného a veľmi zložitého obdobia vyznačujúceho sa začínajúcou hospodárskou celosvetovou krízou. Jej trvanie i dopady na každodenný život občanov sa ešte vierohodne nepodávajú. Zatiaľ jej počiatočné prejavy spočívajú v prepúšťaní zamestnancov z jednotlivých podnikov a čoraz ťažším predajom vyrobených výrobkov na trh. Výroba sa v dôsledku toho obmedzuje, prípadne i úplne zastavuje a ďalej sa nevyrába. Stúpa počet nezamestnaných i z našej obce.

V dôsledku tohoto nepriaznivého hospodárskeho vývoja už máme oznámené, že príspevok štátu na život obce sa bude krátiť. Dôvodom je pravdepodobne nenaplnenie štátneho rozpočtu, na ktorý prostredníctvom podielových daní je naviazaný i rozpočet našej obce.

I napriek tejto nepriaznivej skutočnosti a zložitej situácii snažíme sa plniť i naše doposiaľ schválené rozvojové investičné zámery, o stave ktorých vás, vážení spoluobčania, i touto cestou informujem.

kladom do 5.5.mil. Nakoľko stavba už začala, je predpoklad do 3 mesiacov akciu i ukončiť.

Značný problém nám robili i vysoké náklady na **vykurovanie ambulancie**, kde bolo doposiaľ nainštalované akumulčné elektrické vykurovanie. V tomto roku ambulancia bola nákladom cca. 110.000 Sk. splynofikovaná. Malo by dojsť nielen k zníženiu nákladov na vykurovanie, ale predovšetkým i k zvýšeniu tepelnej pohody pacientov a personálu ambulancie.

Upravil sa **park**, v ktorom sa nainštalovali lavičky na kamene a uvažuje sa s jeho ďalšou úpravou.

Pripravuje sa projekt úpravy cintorína i projekt rekonštrukcie domu smútku. Projekt predpokladá vybudovanie okrasného plotu od Psotných, zriadenie pevných uličiek a rekonštrukciu domu smútku. V rámci rekonštrukcie dobuduje sa v ňom sociálna časť a vonku sa celý objekt zastreší vrátane zpevnených plôch.

Pripravil sa projekt rekonštrukcie verejného osvetlenia obce. Žiadosť s predpo-

Ako najdôležitejšiu úlohu považujeme konania so snahou **odvrátiť hrozbu ťažby uránu** v Považskom Inovci. Z toho dôvodu sa snažíme podporiť i zámer vybudovať na Medňanských lúčach a na Dolňanskom pasienku **golfové 18-jamkové ihrisko** i s ubytovacím kompletom na Medňanských lúčach. Potrebnú projektovú dokumentáciu pripravuje investor.

V nadväznosti na tieto aktivity zabezpečujeme i **zmenu územného plánu obce** formou jeho doplnku, v ktorom rozširujeme plochy pre bytovú výstavbu i na rekreačno-sportové využitie. Vzhľadom k snahe pripraviť ťažbu uránu, jednoznačne v ňom chceme deklarovať, že ťažba uránu v našom katastri je neprípustná a nežiadúca.

Úspešne sa pripravil **projekt celooobecnej kanalizácie**, na ktorú máme vydané i právoplatné stavebné povolenie. Jej výstavba predpokladá investičný náklad cca 80 mil. Sk

Nakoľko nespĺňame podmienky spoločnej aglomerácie s Kočovcami, Novou Vsou a Hôrkou, musíme sa snažiť získať finančné zdroje samostatne. Preto sme požiadali Enviroidfond o finančnú výpomoc. Aglomerácii Kočovce-Nová Ves a Hôrka, už boli pridelené finančné prostriedky vo výške cca 250 mil. Sk, takže výstavba kanalizácie sa už stáva realitou.

Ďalej na základe uzatvorenej zmluvy s Enermontom už začala i **elektrifikácia** homej časti **Krajnej doliny** s predpokladaným ná-

kladným investičným nákladom 6 mil. Sk bola v termíne spracovaná a podaná. Je reálny predpoklad, že bude i schválená. Bol spracovaný projekt výstavby novej 8-bytovej jednotky pod Kultúrnym domom. Je naň vydané právoplatné územné rozhodnutie. V súčasnosti spracováva sa projekt pre stavebné povolenie. Problematickým ostáva odvod a likvidácia odpadových vôd, nakoľko proti výstavbe malej ČOV pre bytovky došlo k protestu susedov a projekcia bola načas pozastavená.

Kľúčovou akciou roka je zabezpečenie modernizácie a zateplenia Kultúrneho domu.

Je vypracovaný projekt a vydané je i právoplatné stavebné povolenie. O finančné prostriedky sme požiadali z Programu obnovy a rozvoja dediny vo výške cca 14 mil. Sk. V rámci tohto projektu dôjde k zatepleniu KD po celom jeho obvode, vrátane strechy, k výmene vonkajších dverí a okien, modernizácii a k rozšíreniu sociálnych zariadení. Čo je ale dôležitejšie, KD by sa po úpravách mal stať centrom aktivít i realizovania sa občanov ďaleko viacej ako doteraz.

Ako z uvedeného vyplýva, i naša obec spracováva a pripravuje náročné, ale reálne zámery rozvoja. K ich realizácii potrebuje i značné finančné prostriedky, ktoré si zrejme budeme musieť požičať z banky a neskoršie ich splácať.

Ing. Miroslav Borcovan, starosta obce

Prvý máj

Aj tento rok členovia Dobrovoľného hasičského zboru v predvečer 1. mája 2009 postavili tradičný máj – a tu je malé obrazové svedectvo, ako to vyzeralo pred Kultúrnym domom.

Odkaz na webovú stránku obce Kálnica

Vážení občania, naše Kálnické ozveny, žiaľ, nevychádzajú pravidelne 6-krát do roka – aj tento rok plánujeme vydať len tri čísla, a preto najaktuálnejšie dianie v obci nemôžeme zaznamenať na našich stránkach. Je tu však iná možnosť, a to nielen pre tých mladších a technicky zdatnejších: pozrieť si obecnú stránku na www.kalnica.sk. Nájdete tam veľa zaujímavých vecí, dokonca aj naše noviny. Ako na to, spýtajte sa svojich detí. Nezabudnite: nové v obci je na www.kalnica.sk! Využite možnosti Nástenky na web-stránke a napíšte svoj názor či odkaz. Ale bolo by žiaduce pri Vašich kritických postrehoch dať aj návrh na riešenie a zároveň uviesť, ako sa sami pričinite o odstránenie závary.

Obecné zastupiteľstvo informuje

Obecné zastupiteľstvo od posledného vydania KO sa zišlo na troch riadnych zasadnutiach a jednom mimoriadnom, na ktorom sa opätovne zaoberalo stavebnými úpravami kultúrneho domu, pričom už konkrétne pri obhliadke jednotlivých priestorov KD sa oboznámilo s návrhovými úpravami, podľa predloženého projektu spracovateľa Ing. Jána Miklána CSc.

Za toto obdobie Obecné zastupiteľstvo prijalo celkom 30 uznesení. Možno sa niektorým našim čitateľom bude zdať, že určité uznesenia sú už neaktuálne, nakoľko i za krátku dobu, dvoch – troch mesiacov, sú už „staré“, ale považujem za potrebné ich uviesť všetky, už i z toho dôvodu, že Kálnické ozveny sú i akousi živou kronikou obce a za niekoľko rokov bude iste zaujímavé si prečítať, čo všetko v tomto období Obecné zastupiteľstvo prerokovávalo.

Obecné zastupiteľstvo

Schválilo:

VZN č. 4/2008 o Miestnych daňach a miestnom poplatku za komunálne a drobné stavebné odpady.

Poplatok za 1 m³ vody pre: fyzické osoby 0,40 euro/12,05 Sk, právnické osoby 0,80 euro/24,10 Sk.

Úpravu rozpočtu na rok 2008 v zmysle prílohy.

Poradie dôležitosti investičných akcií pre rok 2009:

1. Kanalizácia obce.
2. Plynofikácia ambulancie praktického lekára v Kálnici.
3. Dokončenie „Parku J.M. Hurbana“.
4. Doplnok k územnému plánu obce.
5. Modernizácia, zateplenie a plynofikácia kultúrneho domu.
6. Modernizácia verejného osvetlenia obce.

Odmenu starostovi za II. polrok 2008 vo výške 15 % základného platu.

Rozpočet obce na rok 2009 s pripomienkami.

Po obsahovej stránke harmonogram práce OcZ na I. polrok 2009.

Plán práce hlavnej kontrolórky na I. polrok 2009.

Zmluvu o prenájme obecných lesov s Lesnou a pasienkovou spoločnosťou Kálnica.

Doplnok zmluvy o prenájme bývalej predajne priemyselného tovaru o prenájom chodby, kde ročný prenájom sa zvyšuje o sumu 270 euro, t.j. celkový ročný nájom spolu činí 1.465 euro.

Zmluvu s obcou Beckov na úväzok 0,25 pre sociálnu pracovníčku v Kálnici t.j. 2 hod. denne.

Projekt zateplenia a drobných stavebných úprav kultúrneho domu.

Prípravu a zabezpečenie žiadostí o dotáciu:

- odkanalizovanie obce;
- modernizácia, zateplenie a plynofikácia kultúrneho domu;
- úprava cintorína, parku a domu smútku;
- modernizácia a rekonštrukcia verejného osvetlenia.

Zvolilo:

Hlavnú kontrolórku obce Kálnica pani Emíliu Krchnavú na šesťročné obdobie.

Stanovilo:

- Výšku mesačného platu Hlavnej kontrolórky v úväzku 0,25 %, čo predstavuje čiastku 278,50 euro.

Súhlasilo:

So zriadením vecného bremena na parcelu č.3469/1 na uloženie inžinierskych sietí k stavbe rodinného domu na „Chrasti“.

So Zmluvou o prenájme bývalej predajne priemyselného tovaru s ročným nájomom 1.195 euro a ďalšími podmienkami zmluvy.

So zmenou použitia kompenzačných finančných prostriedkov na úhradu projektu modernizácie, zatep-

lenia a plynofikácie kultúrneho domu a projektu modernizácie verejného osvetlenia.

So vstupom do Trenčianskej rozvojovej agentúry Trenčín, ako neplatiaci člen.

So spracovaním zmeny a doplnku Územno-plánovacej dokumentácie obce Kálnica, ako podkladu pre sociálny a ekonomický rozvoj obce v rozsahu pre spracovanie „Zmeny a doplnky č.1/2009 ÚPN SÚ Kálnica“.

S vykonávaním aj inej zárobkovej činnosti hlavnej kontrolórky obce. S prechodom účastníkov 3. ročníka Veteran Relly cez našu obec.

So zabezpečením oslavy „Dňa matiek“ s kultúrnym programom.

S podnikateľským zámerom p. Bc. Mareka Dlhopolca, prebudovať rodinný dom č. 69 v Kálnici, na súkromný Dom sociálnych služieb pre starších občanov.

S príspevkom našej obce na oslavy SNP na vrchu ROH pri Lubi- ne v sume 35 euro.

S 50 % zľavou na poplatok za vývoz komunálneho odpadu z Kaldernictva Martina.

Ustanovilo:

Komisiu pre kontrolu a ochranu verejného poriadku v nasledovnom zložení:

- poslanec z volebného obvodu, kde vznikne podnet na prerokovanie;
- hlavná kontrolórka obce p. Emília Krchnavá;
- poslankyňa p. MUDr. Lenka Benáková;
- poslankyňa p. Anna Krchnavá;
- starosta p. Ing. Miroslav Borcovan, ktorý zabezpečuje zvolanie komisie.

Doporučilo:

Sociálnej komisii zaslať sťažovateľke na opatrovanie chorého p. Jána Juríka písomnú odpoveď o neopodstatnenosti tvrdenia v sťažnosti.

Starostovi obce uzatvorí Zmluvu o prenájme bývalej predajne priemyselného tovaru podľa predloženého návrhu.

Upraviť harmonogram práce OcZ na jedno zasadnutie mesačne.

P. starostovi pripraví a predloží žiadosť o finančnú dotáciu na projekt zateplenia a drobných stavebných úprav kultúrneho domu z „Fondy rozvoja vidieka“.

Starostovi obce zabezpečí stá-nok s malým občerstvením pre účastníkov súťaže Veteran Relly.

Poverilo:

Starostu obce zabezpečí spracovanie „Zmeny a doplnky č.1/2009 ÚPN SÚ Kálnica“ prostredníctvom Ing. Ignáka Tršku ako oprávnenej osoby pre zabezpečenie obstarávania územno-plánovacej dokumentácie.

Zobralo na vedomie:

Pozastavenie ďalšieho stavebného konania 8-bytovej jednotky z dôvodu nedoriešenia výstavby domovej čističky odpadových vôd.

Správu o hospodárení obce za rok 2008.

Správu hlavnej kontrolórky z následnej kontroly vybraných daňových príjmov, kontroly pohľadávok a správu o kontrolnej činnosti za rok 2008.

Stanovisko hlavnej kontrolórky k návrhu viacročného rozpočtu na roky 2009 – 2011.

Informáciu starostu obce o podaných žiadostiach o dotáciu.

Správu o činnosti Dobrovoľného hasičského zboru a jeho pripravenosti na letné obdobie v zabezpečení proti-požiarijnej ochrany v obci Kálnica.

V interpeláciách poslancov bolo riešených celkom 11 pripomienok.

Bližšie oboznámenie s uzneseniami OcZ je možné na Úradnej tabuli obce ako i na internetovej stránke www.kalnica.sk.

Dušan Filip – 10.5.2009

Výsledky volieb prezidenta SR v Obci Kálnica

Výsledky volieb prezidenta SR dňa 21.3.2009

Počet oprávnených voličov zapísaných do zoznamu opr. voličov:	850
Počet oprávnených voličov, ktorým boli vydané obálky:	477
Počet odovzdaných obálok:	477
Počet platných hlasov odovzdaných pre všetkých kandidátov:	471
Počet platných hlasov odovzdaných pre kandidátov:	
1. Bollová Dagmara, PaedDr.	4
2. Gašparovič Ivan, doc., JUDr., Csc.	357
3. Martináková Zuzana	17
4. Melník Milan, prof., RNDr., DrSc.	12
5. Mikloško František, RNDr.	4
6. Radičová Iveta, prof., PhD., PhD.	74
7. Sidor Milan, PhD., CSc.	3

Výsledky volieb prezidenta SR dňa 4.4.2009

Počet oprávnených voličov zapísaných do zoznamu opr. voličov:	840
Počet oprávnených voličov, ktorým boli vydané obálky:	545
Počet odovzdaných obálok:	545
Počet platných hlasov odovzdaných pre všetkých kandidátov:	544
Počet platných hlasov odovzdaných pre kandidátov:	
1. Gašparovič Ivan, doc., JUDr., CSc.	444
2. Radičová Iveta, prof., PhD., PhD.	100

Okrsková volebná komisia

Trampoty s cestou do Krajnej doliny

Pravidelne každý rok nastáva pre obec problém s údržbou cesty do Krajnej doliny. V lete je treba presvetľovať cestu vyrezávaním krovia a orezávaním stromov, čistiť priekopy a priepuste, v zime odhŕňať sneh a prípadne posýpať náfiadie. Dožadujú sa toho návštevníci, turisti, ale hlavne vlastníci a užívatelia chát. Sporiadicky sa starosta obce zvykne obacať na lesné spoločnosti, na vlastníkov pozemkov, prípadne na používateľov cesty.

Kým rozoberiem problém z viacerých hľadísk, uvediem dôležité základné fakty:

Terajšia asfaltová cesta šírky 7-8 m s krajinami a priekopou je vybudovaná asi z polovice na pozemku pôvodnej lesnej cesty, parc.č. 5210, šírky 4 m a asi polovica na pozemkoch, cez ktoré prechádza. Pozemok pôvodnej lesnej cesty je vo vlastníctve štátu, v správe Slovenského pozemkového fondu a v užívaní Lesov SR. Vlastníkmi pozemkov, cez ktoré prechádza cesta, sú hlavne Lesná a pasienková spoločnosť, Dubnický komposesorát a ďalší súkromní vlastníci menších pozemkov. Cestné teleso, t.j. štrkový podklad a asfaltový povrch, je v majetku Lesov SR.

Základnou zásadou je, že o majetok by sa mal starať vlastník. Problém je však v tom, že cesta, ktorá má teraz charakter cesty III. či IV. triedy alebo miestnej komunikácie, de facto (v skutočnosti) existuje, ale de jure (podľa práva) neexistuje, preto-

že nie je zameraná a zakreslená do katastrálnych máp ani majetkovo vysporiadaná.

Požadovať, aby sa užívateľ alebo správca o ňu staral, udržiaval a údržbu financoval, by bolo nanajvyš iluzórne. V časoch, keď boli Štátne lesy štátnym podnikom, budovali a starali sa o všetky cesty v lesoch, mohli financovať aj údržbu tejto cesty. Teraz Lesy SR spravujú iba zlomok z celej plochy lesov v Krajnej doline. Podľa ich vyjadrenia by sa veľmi radi zbavili tohto majetku, len aby ho mali na koho previesť.

Všetci, ktorým cesta slúži, t.j. vlastníci lesov, PD pri obrábaní lúk, poľovníci, verejnosť, ako turisti, športovci, hubári, rekreanti, obec a všetky verejné inštitúcie, ale najmä chatári, hlavne kvôli ktorým sa táto cesta budovala, majú záujem – aj keď nie rovnako veľký – aby bola udržiavaná a čo najdlhšie sa zachovala v dobrom stave. Najväčší záujem majú vlastníci a užívatelia chát. Nevieť nájsť dôvod, prečo by lesným spoločnostiam malo záležať na tom, aby sa do doliny dostalo pohodlne čo najviac ľudí. Dôvodom, prečo nie, je viacero. Kradnutie dreva, nebezpečie založenia požiarov, odpadky, plašenie zveri, ničenie chránených rastlín, vzácných húb, pohyb motorkárov...

Vlastníkom lesov by postačovala pre ich potreby aj lesná cesta, ale aj im vyhovuje komfort, ktorý sa teraz poskytuje. Bola by škoda, aby vinou nezájmu a neochoty problém riešiť, cesta schátrala a rozpadla sa.

Problémom a základnou otázkou teraz je to, ako by bolo možné prakticky zabezpečiť starostlivosť, údržbu cesty a ich financovanie.

Najväčšiu a najschodnejšiu možnosť v tomto smere má obec. Obec by mohla prevziať do svojej správy od Slovenského pozemkového fondu pozemok pôvodnej lesnej cesty, od Lesov SR prevziať do svojho majetku teleso cesty (podklad + asfalt), od vlastníkov pozemkov prevziať časť pozemkov, na ktorých je cesta aspoň formálne do prenájmu, cestu zamerať, charakterizovať ako obecnú (miestnu) komunikáciu, a potom uzavrieť zmluvu o správe a údržbe s nejakou inštitúciou, súkromnou firmou alebo osobou.

Samozrejme, najdôležitejšou otázkou je financovanie celej správy a údržby, aj keď ročne nejde o nejaké horibilné sumy. Obec má jediná možnosť formou daní alebo inou formou získať príspevky od všetkých tých, ktorým cesta slúži. Obec by mohla byť aj úspešná pri získavaní príspevku z Eurofondov na tento účel.

Je možné, zatiaľ aspoň empiricky, určiť rôzne kritériá (predpokladaná časť a intenzita jazd počas roka, druh vozidiel, veľkosť obhospodarovaneého územia a ďalšie) a podľa toho určiť veľkosť a formu príspevkov. Samozrejme, časom by sa podľa praktických skúseností tieto zatiaľ predpokladané veličiny museli prehodnotiť a upraviť. Spomínaný prenájom pozemkov by mohol byť vyriešený tým, že by vlastníci dotknu-

tých pozemkov boli od platby oslobodení. Navrhnuté riešenie by si však museli osvojiť poslanci obecného zastupiteľstva a odsúhlasili, že obec bude takto postupovať.

Dá sa predpokladať, že pravdepodobne sa najmä vlastníci lesov a možno aj chatári budú brániť plateniu tým, že obci platia dane. Je na zváženie obecného zastupiteľstva, či vybrané dane pokryjú aj náklady na údržbu a správu cesty (takto je to doteraz). Časť cesty od križovatky pri píle po parkovisko Piesky by musela mať, samozrejme, osobitný režim.

Myšlienka iného riešenia, napríklad že by vlastníci pozemkov vytvorili združenie pre využívanie cesty (už také existujú), by bola realizovateľná len vtedy, ak by cesta viedla iba po súkromných pozemkoch. Zákony a ústava zaručujú každému prístup všade po verejných komunikáciách. Takže by nemohli napríklad vyberať mýto alebo predávať vstupné permanentky a vymôcť nejaké príspevky na údržbu by bolo pre nich nemožné.

Viem, ak by sa v terajšom právnom stave stala na ceste vážna havária pre neprehľadnosť, vytečené blato alebo neprimeranú rýchlosť (chýbajúce značky), bolo by veľmi ťažké určiť konkrétnu zodpovednosť. Nie je však dôležité a účelné hľadať vinníka, ale nájsť spôsob a možnosť, ako problém so správou a údržbou vyriešiť. Dúfam, že sa to podarí.

Štefan Jurík, Komisia pre cestovný ruch a podnikanie

Oznam

Fórum o využívaní poľnohospodárskej pôdy

Ministerstvo pôdohospodárstva Slovenskej republiky v zmysle § 3 ods. 2 zákona č. 543/2007 o pôsobnosti orgánov štátnej správy pri poskytovaní podpory v pôdohospodárstve a rozvoji vidieka, riadi a usmerňuje poskytovanie podpôr v poľnohospodárstve. Každý poľnohospodár, ktorý poberá priame podpory je povinný v zmysle § 2 ods.3 nariadenia vlády Slovenskej republiky č. 81/2007 Z.z. z 31. januára 2007 o podmienkach poskytovania podpory v poľnohospodárstve formou jednotnej platby na plochu v znení neskorších predpisov plniť stanovené podmienky, okrem iného musí udržiavať pôdu v súlade s dobrými poľnohospodárskymi a environmentálnymi podmienkami uvedenými v prílohe č. 1 tohto nariadenia.

Napriek skutočnosti, že každoročne je časť subjektov, ktorým sú poskytované podpory, kontrolovaná pracovníkmi Pôdohospodárskej platobnej agentúry resp. pracovníkmi miestnej príslušných Pozemkových úradov. Pri podaniach je potrebné uviesť najmenej dva údaje, a to Katastrálne územie a Parcelné číslo resp. miestny názov územia. Na základe týchto údajov je možné presne identifikovať uvedené plochy.

zaznamenané poľnohospodárske pozemky neobhospodarované v súlade s dobrými poľnohospodárskymi a environmentálnymi podmienkami, nahlasovali uvedené zistenia na Fórum o využívaní poľnohospodárskej pôdy na stránke www.mpsr.sk Informačné nástroje – AGROFÓRUM – Fórum o využívaní poľnohospodárskej pôdy. Aj v prípade, ak na pôdu nie sú poskytované podpory, musí vlastník resp. nájomca obhospodarovat pôdu tak, aby bol dodržaný zákon č. 220/2004 Z.z. o ochrane poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Všetky Vaše oznámenia budú zaevidované a preverené pracovníkmi Pôdohospodárskej platobnej agentúry resp. pracovníkmi miestnej príslušných Pozemkových úradov. Pri podaniach je potrebné uviesť najmenej dva údaje, a to Katastrálne územie a Parcelné číslo resp. miestny názov územia. Na základe týchto údajov je možné presne identifikovať uvedené plochy.

Info MPSR

SOCIÁLNE SLUŽBY v roku 2008

Od septembra 2005 pracuje v obci Kálnica sociálna pracovníčka, ktorá pomáha občanom v rôznych prípadoch sociálnej núdze. Služby, ktoré poskytuje v súlade so zákonom o sociálnej pomoci, zákonom o sociálnych službách a zákonom o obecnom zriadení sú z oblasti poradenstva a sociálnej pomoci. Za rok 2008 sa poskytli cca 60 občanom. V spolupráci so Sociálnou poisťovňou, Pobočka Nové Mesto nad Váhom, sa jednalo o vybavovanie invalidných, starobných a vdoveckých dôchodkov (3); v spolupráci s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny v Novom Meste nad Váhom sa spolupracovalo s oddelením dávky a príspevkov v hmotnej núdzi (5), preukazov zdravotne ťažko postihnutých (3), príspevkov na opatrovanie (5), nezamestnaných (4). Obec poskytla opatrovateľskú službu jednému občanovi prostredníctvom opatrovateľa plateného obcou; ďalej poskytla stravovanie občanovi v hmot-

nej a sociálnej núdzi s vážnymi zdravotnými problémami; obec zamestnala dlhodobo nezamestnaných občanov na aktivačných prácach. Sociálny pracovníčka pomáhala pri vybavovaní žiadostí do domovov dôchodcov (4) a pri riešení rozličných problémov našich občanov v styku s obcou, s úradmi, s rozličnými inštitúciami, zdravotnými zariadeniami a občanmi medzi sebou.

Od 1. januára 2009 platí nový zákon č. 448/2008 o sociálnych službách – žiadosti do domovov a iných zariadení sociálnych služieb treba podávať podľa nového zákona č. 448/2008 o sociálnych službách. Pre obec sa rozšírila oblasť pôsobnosti pri poskytovaní sociálnych služieb. Sociálna pracovníčka obce robí šetrenia a vydáva posudky a obec rozhodnutia o poskytovaní sociálnych služieb v zariadeniach; uzatvára zmluvy o poskytovaní sociálnych služieb s inými obcami alebo VÚC.

Mgr. Dana Badžgoňová

Ďalšia vzácna publikácia aj o Kálnici uvedená do čitateľského života!

Na slávnosti pri príležitosti Dňa matiek dňa 10.5.2009 v Kálnici bola do čitateľského života uvedená ďalšia kniha, ktorá približuje život i tradície našej obce v minulosti. Je to vzácna kniha „**Ludové piesne, spevné a tanečné tradície spod Považského Inovca**“ od autora Ing. Jozeфа Lehockeho.

Už viac ako pred 20-timi rokmi sa autor zaujímal o folklórne tradície, kroj, piesne i zvyky v našej obci. Z tejto akcie sa zachovala vzácna magnetofónová nahrávka, v súčasnej dobe už unikátny spomienkový dokument, vtedajších ešte žijúcich 80 a viacročných spoluobčanov, ktorí sa na nej ochotne aktívne zúčastnili. I na jej základe pripravil pre súbor VRŠATEC z Novej Dubnice, prezentáciu tanca „sedláčka“ do jeho programu, kde piesňami, komentárom i krásnym kálnickým krojom šírili meno našej obce po svete. Je prirodzené, že v rámci nášho mikroregiónu „Beckov - Zelená voda - Tematín“, využili sme jeho ponuku i skúsenosti vykonať výskum vo všetkých oblastiach mikroregiónu a jeho výsledky spracovať do uvedenej publikácie, čo sa i napriek niektorým skeptickým názorom úspešne podarilo. Pri jej tvorbe spolupracovalo i viacero našich spoluobčanov s archívnymi materiálmi, ako Ján Valovič, Igor Jelínek a ďalší. Veľmi významná bola i finančná sponzorská pomoc, bez ktorej vydanie knihy by bolo problematické. Všetkým patrí naše úprimné poďakovanie.

Za našu obec finančne prispeli Obec Kálnica, Ing. Miroslav Borcovan, Igor Jelínek, Ing. Samuel Jelínek, Ing. Ján Kahan, Dušan Valovič, JUDr. Ľudovít Volník, AVE-MOTO, KGC a.s., PD Kálnica, Združenie obcí pre separovaný zber Javorina - Bezovec, n.o.

I prišla vzácna chvíľa symbolického krstu knihy tradične kálnickou slivovicou, ku ktorému ako krsťní rodičia boli prizvaní p. Paľko Pavlech a p. Igor Jelínek. Paľko Pavlech ako významný spevák i skladateľ piesní a p. Igor Jelínek ako spevák, zberateľ piesní i ochotný harmonikár, bez ktorého si už ťažko vieme predstaviť naše verejné spoločenské akcie.

Po symbolickom krste a podpise kniha sa uviedla do verejnosti. Je možné si ju zakúpiť na Obecnom úrade v Kálnici v cene 8 euro.

Nakolko kniha má nadčasový charakter, veríme, že poslúži nielen všetkým priaznivcom ľudovej kultúry, ale poslúži i ako cenná studnička poznania tradícií a života v našej obci mladším i budúcim generáciám. (st)

Významná osobnosť Podjavoriny

V Novom Meste nad Váhom dňa 11. januára 2009 na 12. ročníku podujatia Javorina, Javorina predstaviteľia mesta Nové Mesto nad Váhom a Klubu podjavorinských rodákov odovzdali ocenenia Významná osobnosť Podjavoriny piatim osobnostiam z oblasti umenia a spoločenského života. Titul dostali: **Miroslav Borcovan**, starosta obce Kálnica, Eva Kristínová, herečka, Ján Jurák, autor a vydavateľ, **Milan Stano**, maliar, karikaturista a vydavateľ, Vilma Struháriková, hudobníčka a pedagogička.

Teší nás, že medzi vyznamenanými boli hneď dve osobnosti s vrúcnyvm vzťahom ku Kálnici. Naš starosta Ing. Miroslav Borcovan dostal ocenenie za rozvoj obce a zachovanie kultúrnych tradícií a Milan Stano, okrem iného autor populárnych knížiek Kálnické príbehy a Veselá kronika, dostal vyznamenanie za bohatú vydavateľskú a literárnu činnosť a propagáciu podjavorinského regiónu.

K ich oceneniu im srdečne blahozeláme! (b)

Pani poslankyňa, na slovíčko...

Dnes odpovedá na otázky poslankyňa OZ v Kálnici p. Janka Bagová:

1. Už tretie volebné obdobie si poslankyňou v Kálnici. Čo spôsobilo, že si kandidovala do OZ?

Keď som sa po rokoch vrátila do rodnej obce, mala som pocit, že sa tu veľa vecí zmenilo a nie všetky v tom dobrom slova zmysle. A keď ma oslovil pán Dušan Filip, či by som nekandidovala za poslankyňu OZ, považovala som to za možnosť aspoň čiastočne ovplyvniť a v niektorých oblastiach možno i čo-to zmeniť.

2. Pamätáš sa na pocity, ktoré si mala po voľbách 1998, ako nová poslankyňa?

Tieto pocity sa ani po rokoch nedajú zabudnúť. Po prvé, prekvapila ma priazeň spoluobčanov, ktorí mi dali svoje hlasy. Po druhé, cítila som záväzok voči týmto ľuďom. A po tretie, myslela som si, že sa mi podarí aspoň vrátiť život do KD a KM.

3. Jedenásť rokov je už dosť dlhý čas, aby si vedela zhodnotiť situáciu v obci na začiatku poslancovania a dnes. Je vôbec niečo iné?

Áno, je veľmi veľa toho, čo sa za posledných 11 rokov zmenilo. Podstatne sa zmenila mentalita ľudí. Vyrastá nám v obci generácia, ktorá vie veľmi dobre kritizovať pri pohári piva v bare alebo v pohostinstve. Keď ich však človek osloví, či by nemohli pomôcť, dať nejaký zaujímavý podnet, pomôcť zorganizovať – zahrať pštrosiu politiku. Prenosom kompetencií zo štátu na obec sa podstatne zmenilo i postavenie a poslanie poslancov OZ i obce. Poslanci majú oveľa väčšiu zodpovednosť za kľúčové rozhodnutia, ktoré sa obce týkajú. Skomplikovala sa i finančná situácia. Na začiatku môjho poslancovania bol rozpočet obce nižší, ale za tých „pár“ korún sa dalo čo – to zrealizovať. Dnes je situácia taká, aká je: „za málo peňazí – málo muziky“.

4. Si predsedníčkou Kultúrnej komisie – spomeň, prosím, na úspechy a prehry v tejto oblasti. Čo sa podarilo presadiť k všeobecnému dobru, čo zostalo nepochopené?

Za neúspech považujem moju snahu a snahu členov kultúrnej komisie o obnovenie klubovej činnosti mládeže v KM. Sklamlam ma prístup mladých ľudí – my chceme, ale – zariadte nám, dajte nám, vybavte nám a my teda možno aj budeme. Ďalšia vec, ktorá ma mrzí je to, že i napriek snahe členov kultúrnej komisie, poslancov OZ i pána starostu, sa nepodarilo nadviazať na tradíciu divadelníctva v našej obci. Verím, že sa nájdu medzi mladými ľuďmi takí, ktorí sa začnú v tejto oblasti angažovať a divadlo sa do našej obce vráti. Za pozitívum považujem aktivity, ktoré sa stali tradíciou – posedenie pri príležitosti mesiaca úcty k starším, tradícia Fašiangovej zábavy, oslavy Dňa matiek, či spomienková slávnosť pri príležitosti oslobodenia obce. Minulý rok sa po prvýkrát uskutočnilo posedenie pri zrube spojené s výstupom k Slovenskému dvojkrížu. Verím, že i toto sa stane tradičným. Niekoľko rokov som viedla cvičenie žien v obci. Dúfam, že i toto zostane tradíciou aj napriek tomu, že zo zdravotných dôvodov už cvičenie nevediem.

5. Obec Kálnica sa dosť angažuje za zastavenie výskumných vrtov vo veci možnej ťažby uránu v kálnických horách, pretože občanom aj poslancom a vôbec celému regiónu záleží na tom, aby sme sa časom nespripravným rozhodnutím nepostarali o neriešiteľné problémy pre nasledujúce generácie. Aké sú iné možnosti využitia krásnych lúk a kopcov v našich horách okrem lyžiarskeho centra? V čom vidíš budúcnosť obce ako poslankyňa a zároveň obyvateľka?

Čo sa týka prieskumných prác pre ťažbu uránu je moje stanovisko jednoznačne odmietať. Pamätám si, ako dieťa, keď sa ťažba realizovala. Rodičia mi zakazovali pozerať večer z obloka na tatrovky plno naložené hlušinou. Urobím všetko preto, aby takýto pohľad nepoznali moje vnúčatá. Chceme, aby spoznali krásnu prírodu, v náručí ktorej leží naša obec, bez jaziev a rán spôsobených ťažbou uránu. Určite sa skôr stotožním s realizáciou projektov zameraných na budovanie relaxačno-oddychových zón, cyklistických chodníkov či športovísk v okolí, z ktorých by mala obec i občania prinosiť či už finančný alebo kultúrny.

6. Pracuješ ako zástupkyňa pre Materskú školu v Základnej škole s MŠ J.M. Hurbana v Beckove, si matka a babička. Prečo si sa stala učiteľkou v škôlke? Si spokojná s voľbou povolania aj dnes? A čo Tvoja rodina, pracujúca babička nie je veľká pomoc pre mladých...

Učiteľkou v materskej škole som sa rozhodla stať pred 31 rokmi a 27 rokov toto povolanie

So svojimi žiakmi pred budovou MŠ v Beckove

vykonávam. Práca s deťmi ma denne naplňuje optimizmom a energiou. Vážim si na deťoch ich srdečnosť, úprimnosť, vďačnosť, schopnosť prejavovať svoje city bez falšných tónov a schopnosť nezištné rozdávať lásku. Medzi deťmi zabúdam na svoje starosti a problémy. Veď tie „ich“ problémy a starosti sú oveľa väčšie a dôležitejšie. Nepochybujem, že som si vybrala správne. A čo na to moja rodina? Možno to moje deti brali ako za trest – mama učiteľka, stále s ňou – doma i v škôlke. Dnes sú mi vďačné za to, že som z nich vychovala slušných ľudí a pomáham im, nielen radou, pri výchove ich detí.

7. Prezrad nám, ako oddychuješ, aké máš záľuby?

Ak mám nejaký voľný čas, tak ho venujem svojim vnúčatám. Skutočným relaxom však pre mňa sú potulky po horách a akákoľvek kniha. V neposlednom rade musím spomenúť i moje športové aktivity. Desať rokov som aktívnou členkou TJ SOKOL Trečianske Stankovce. Ako cvičenka hromadných skladieb som sa zúčastnila Celosvetového zletu SOKOLOV v Prahe a Soľských slávností na Slovensku i v ČR.

Za rozhovor ďakuje Dana Badžgoňová (16. apríla 2009)

MATERSKÁ ŠKOLA OD DECEMBRA 2008 DO MÁJA 2009

MIKULÁŠSKY VEČIEROK

Tento rok sme príchod Mikuláša oslavovali vo veľkom spolu so školákmi a aby sme sa pomestili, presunuli sme sa do kultúrneho domu. S prípravou sme sa síce viac potrápili, ale stálo to za to, pretože program sa vydaril. Mikuláš odmenil deti aj panie učiteľky a všetko sme 19. decembra 2008 ukončili pohostením s rodičmi našich detí.

FAŠIANGOVÝ KARNEVAL

Aj fašiangový karneval 20. februára 2009 sme pojali trochu netradične, tento rok sme si pozvali aj rodičov. O krásne a zaujímavé masky nebola núdza, každá „maska“ sa vedela pekne aj vtipne predstaviť a, samozrejme, si aj zaspievali: „Pokapala na salaši slanina...“ Pokračovali sme diskotékou a vďaka rodičom sme sa všetci pri tom aj hostili. Zábava sa vydarila, len sme sa potom akosi nemohli rozlúčiť.

BESEDA SO VČELÁROM A POLOVNÍKOM

Keďže sa v marci už pomaličky zobúdzda príroda a chceli sme sa o nej niečo viac dozvedieť, pozvali sme si do materskej školy odborníka na včelárstvo pána **Tibora Valoviča** a člena Poľovníckeho združenia Kálnica **Mgr. Jána Kucharoviča**. Deťom porozprávali nové zaujímavé fakty a príbehy zo života zvierat, priniesli pekný materiál k výkladu a hlavne trpezlivo odpovedali na otázky detí. Obom patrí vďaka, pretože deti sa opäť dozvedeli niečo nové. Dúfam, že ešte stále platí: Čím viac prírodu spoznáваме, tým viac si ju vážime a rešpektujeme.

MESIAC KNIHY – VÝLET DO BZINIEC

Marec je aj Mesiac knihy, takže sme sa aj my venovali tejto téme celý týždeň. Prelistovali sme rozprávkové knihy, encyklopédie, detské časopisy a navštívili sme obecnú knižnicu. Spolu so základnou školou sme si urobili výlet do Bzínec pod Javorinou, aby sme sa dozvedeli viac o známej detskej spisovateľke **Ludmile Podjavorinskej**. Navštívili sme školu a knižnicu. Kvôli nepriaznivému počasiu sme si návštevu skrátili, ale deti sa i tak dosť dozvedeli.

DEŇ MATIEK

S blížiacim sa májom sa v materskej škole síce trošku potrápime s programom, ale myslím si, že mamičky, detičky aj my učiteľky, môžeme byť spokojné. Deťom sa vystúpenie vydarilo a odmenou im boli sladkosti a určite aj pochvala.

Vystúpenie detí s pásmom „Fašiangy“ bolo zároveň akousi generálkou na blížiaci sa festival folklórnych súborov na Bodovke. Festival „Kým žiješ, tancuj“ sa uskutoční 30. mája 2009, takže Vás naň zároveň srdečne pozývame.

S pozdravom deti a učiteľky Materskej školy v Kálnici Danko Krchnavá a Zuzka Škulcová, 18. mája 2009.

Z aktivít základnej školy

BESEDA O VČELÁCH I.

Prišiel k nám do školy ujo včelár a rozprával nám o včelách. Dal nám ochutnať med. V ruke sme držali mŕtvu včelu. Niektoré dievčatá sa báli chytiť včelu. Včely zbierajú peľ a nektár zospodu nahor. Trubci sa dožívajú od jari do jesene.

Andrej Ochodnický 3. roč., Dávid Urbánek, 2. roč.

BESEDA O VČELÁCH II.

Nám sa páčila hodina telesnej výchovy, lebo prišiel ujo Valovič a hovoril nám o včelách. Ja si pamätám, že keď včely pichnú človeka, tak už nebudú žiť. Pred včelami nesmieme utekať. Keď majú niektoré už nektár v plástoch, ostatné včely vo svojich hrdielkach rozmiešajú nektár.

Sabinka Šidlová, 2. roč.

CHRÍPKA

- Ja som bol chorý a ležal som v posteli, potil som sa. Mama mi dala teplomer a mal som 39 stupňov horúčky. Užival som Panadol a pil som čaj. Po týždni som sa uzdravil.

Jakub Lintner, 2. roč.

- Ja som bol tiež chorý a mal som veľkú horúčku. Keď som vyzdravel, bol som vonku a hral som sa.

Maroš Pavelka, 3. roč.

NÁŠ ŠKOLSKÝ KARNEVAL

V piatok 20. februára sme mali v telocvični karneval. Bola tam diskoteka a súťaže o ceny. S Katkou sa nám najviac páčil tanec s

balónmi. Bola to veľká zábava. Tancovali sme a potom sa všetky masky išli občerstviť. Karneval sa mi veľmi páčil.

Katka Tomášecková, 4. roč.

ZÁPIS DETÍ DO PRVÉHO ROČNÍKA ZÁKLADNEJ ŠKOLY

Dňa 2.2.2009 sa zápisu do 1. ročníka pre školský rok 2009/2010 zúčastnilo 10 školopovinných detí.

Všetky absolvovali pohovor o tom, čo všetko vedia. Určovali farby, geometrické útvary, počítali na prstoch do desať, recitovali, spievali a niektorí ukázali, že vedia aj viazať šnúrkou na topánke. Vyskúšali si s pani učiteľkami prácu s interaktívnou tabuľou, na ktorej budú v budúcom školskom roku pracovať na vyučovaní i mimo neho. A práve práca s touto tabuľou ich najviac zaujala. Ako prísediaca sa zápisu zúčastnila pani zástupkyňa Dana Krchnavá, ktorá videla, ako sa predškoláci snažia splniť všetky úlohy, ktoré sme im zadávali.

Z daného počtu zapísaných detí bude 7 detí v budúcom školskom roku žiakmi prvého ročníka. Ďalšie tri deti pôjdu na psychologické vyšetrenie do pedagogicko-psychologickej poradne v Novom Meste nad Váhom, pretože sa rodičom alebo pedagógom javia ako nezrelé pre vstup do prvého ročníka.

Mgr. Monika Roháčková

Vážení čitatelia,

staňte sa aj vy tvorcami Kálnických ozvien. Noviny sú svedectvom o dianí v obci v určitom čase, a preto je aj na vás, aby toto svedectvo bolo čo najúplnejšie.

Príspevky posielajte najlepšie e-mailom (text a fotografie zvlášť v prílohe), prípadne poštou alebo osobne buď na Obecný úrad v Kálnici – obec-kálnica@naex.sk, alebo priamo šéfredaktorke KO p. Dane Badžgoňovej na redakcia-ko@ismo.sk, tel.č. 032 7742722 alebo 0911960621. Ďakujeme!

Ako prísť o úrodu

Včelárstvo v každej obci je zaujímavým koníčkom, čo si mnohí občania vôbec neuvedomujú. Treba úvodom povedať, že včely sú v prírode nenahraditeľné ako nenahraditeľní opelovači hmyzomilných rastlín a veľké šťastie majú tie obce, v ktorých je veľa včelstiev, napr. v obci Kálnica, ktorá je vlastne prevčelená a opakom je napr. obec Beckov, kde je, žiaľ, včelárov a včelstiev málo.

Úctu a porozumenie by mali včelári nájsť u záhradkárov a najmä u poľnohospodárskych družstiev. Treba si uvedomiť, že včela sa nedá zavrieť, ale je súčasťou prírody. Bez opelovacej činnosti včiel by vlastne nebola žiadna úroda ovocia a znížená úroda u repky či slnečnice, kukurice a iných včelomilných rastlín. Včela sa snaží prispôbiť otváraní sa prírody v jarých mesiacoch a vždy byť pripravená na túto činnosť v hojnom a dostatočnom počte. Ani človek tak dobre nevníma rozvoj prírody v jarých mesiacoch ako včela. Kráľovná, keď položí vajíčko, za tri dni sa z neho vyľahne larva, za 21 dní je z nej včela a za ďalších 20 dní je z nej lietavka, ktorá vlastne opeluje hmyzomilné plodiny.

Čo sa stane, keď nezodpovedný záhradkár alebo poľnohospodár postrieka počas pekného dňa rozkvitnuté kultúry? V prvom rade zadusia sa včely, ktoré sú na kvetoch a tie už do úľa nedoletia. Potom sa tam nachádzajú včely, ktoré prelietajú a tieto iba napáchnu postrekom. Takáto včela, keď príletí k svojmu úlu, už nie je vpustená do úľa, ale je usmrtená druhou včelou. V tomto prípade zomierajú obidve. A tak sa stane, že včelár a včelia rodinka môže prísť o všetky lietavky. V úli nastane pud sebazáchovy. V prvé tri dni po takomto zásahu z úľa vylietajú nedospelé lietavky, ktoré musia doniesť minimálne vodu pre včeliu mlad a matka prestane kľásť vajíčka. Týmto sa zastaví život v úli – stagnuje. Takéto lietavky žijú maximálne 4 týždne, a tak keď to zráťame, do pôvodnej sily sa táto rodina dostane približne za 20 až 40 dní, čo závisí od počasia a poveternostných podmienok. A tak všetko, čo v tomto období kvitne vlastne zostáva slabo opelené alebo nedostatočne opelené. Napríklad poľnohospodárske družstvo chce postrikať repku, zmeškalo agrotechnický termín, a rozhodne sa striekať chemickým prostriedkom, kde je napísané pre včely neškodné, ale tak ako som uviedol včely, ktoré zasiahol postrekovač, už neprežijú. Opelená repka včelami zvýši výnos tejto kultúry o 40 % najmä vtedy, keď sú včely v blízkosti repky v počte 4 rodiny na 1 ha. A tak poľnohospodárske družstvo má pri tých istých nákladoch o 40 % vyššiu úrodu. Mám za to, že to stojí každému agronómovi na zamyslenie sa. A takto to funguje i pri ovocných stromoch. Pri premnožení škodcu v kultúre treba vykonať postrek po 19. hod. a v noci, kedy sú prinajlepšom zasiahnuté iba dozrievajúce staré lietavky, ktoré aj tak hynú po 6 týždňoch svojej lietavej dospelosti, a tak včelám nevzniká takmer žiadna škoda. Treba si uvedomiť, že včielky pre svoj život za 1 rok spotrebujú cca 70 kg medu v jednej rodine a 30 kg peľu, ktoré musia nanosiť do úľa tieto lietavky. Žiaľ, včela nevie spozorovať nebezpečenstvo, nakoľko vidí len do vzdialenosti 60 cm. Pri postrekovaní v noci nanajvýš, nakoľko včela rozozná 43 vôní, včela najbližších 24 hodín postriekané kvetenstvo nenavštevuje. A tak vlastne poľnohospodár nepríde o zvýšenú úrodu a včelia rodinka o svoje lietavky. Preto prosím všetkých záhradkárov, ako i zodpovedných pracovníkov poľnohospodárskych družstiev, keby pristupovali k zásahom na svojich kultúrach zodpovednejšie a so srdcom.

Tibor Valovič

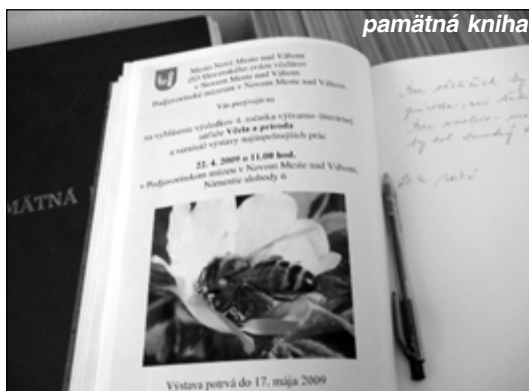
Včela a príroda

Základná organizácia SZV v Novom Meste nad Váhom v záujme zvýšenia povedomia dospelých a detí už po štvrtýkrát za spoluúčasti odboru školstva v zastúpení PaedR. Hevery-

venský jazyk a výtvarná výchova a za prítomnosti členov výboru ZO SZV v Novom Meste nad Váhom. Najlepšie práce, ktoré sa umiestnili na 1. až 3. mieste, boli odmenené medom; za 1.

miesto 3 kg, za 2. miesto 2 kg a za 3. miesto 1kg. Celkovo bolo odovzdaných 75 kg medu, ktorý venovali členovia ZO v Novom Meste nad Váhom.

Celý akt sa odohráva pravidelne v Múzeu v Novom Meste nad Váhom, kde kultúrny program zabezpečuje ZUŠ v Novom Meste nad Váhom a odbor školstva spoločne so ZO SZV NMnV. Výstavka je stále k nahliadnutiu v Múzeu v Novom Meste nad Váhom a v dňoch **24. – 30.6.2009** bude vystavená v Mestskom osvetovom stredisku ako súčasť **osláv 90. výročia za-**

ho a zástupcu Centra voľného času v Novom Meste nad Váhom vyhlásila súťaž „Včela a príroda očami detí“. Do súťaže sa mohli zapojiť všetky základné a stredné školy v rámci okresu Nové Mesto nad Váhom. Súťaž prebiehala vo dvoch kategóriách: A. Výtvarné práce a B. Literárne práce, kde kategória A sa členila na dvojrozmerné a trojrozmerné výtvarné práce a fotografie a kategória B sa členila na beletrizované práce a prírodovedné práce. Uvedené kategórie boli určené pre žiakov materských škôl, žiakov I. a II. stupňa základných škôl a žiakov stredných škôl. Bolo prihlásených spolu 382 prác.

Súťaže vyhodnocovala odborná porota v zastúpení učiteľov odboru slo-

včelári

loženia Spolku včelárov v Novom Meste nad Váhom.

Na tieto oslavy už teraz pozývame všetkých spoluobčanov, nakoľko

pri medomete

tam vystúpia v odborných prednáškach za záhradkárov prof. Hričovský z Nitry, ktorý odpovie záhradkárom na ich dotazy a prof. Čižmárik, ktorý dá návod na liečenie ľudských chorôb cestou ekologicky najčistejších produktov, ktoré v prírode dokáže vyrobiť iba včela.

Tibor Valovič
predseda ZO SZV v NMnV

Dôkazy osídlenia Kálnice z obdobia doby kamennej

PAZÚRIKY

Málokto v obci vie, že v Kálnici sa nachádza lokalita v minulosti osídlená obyvateľmi pravdepodobne v dobe kamennej. Po jesennej či jarnej orbe je tu možné nájsť vzácne archeologické nálezy. Vzhľadom na ich množstvo je možné sa domnievať, že tu bolo akési stredisko výroby oštepov a nástrojov z kameňa. Mnohí poznajú tieto nálezy pod pojmom „pazúriky“. Spomínaní obyvatelia pravekého osíd-

vať, že naši praobyvatelia boli vyspelí remeselníci. Živilí sa pravdepodobne lovom, a z kožušín si mohli vyrábať za pomoci spomenutých nástrojov odevy. Je možné, že s loveckými zbraňami aj výmenným spôsobom obchodovali.

Pretože spomínané osídlenie sa nachádza na úrodnej pôde, je možné sa tiež domnievať, že títo lovci mohli pestovať aj niektoré plodiny.

Zaujímavé je, že nie sú takmer žiadne zmienky o nálezoch tohto charakteru z minulého obdobia. To ma privádza k myšlienke, že pazúriky sa začali objavovať až pri hlbšej strojovej orbe. Čo by mohlo znamenať, že cenné historické artefakty sú len v malej hĺbke a pri orbe dochádza k poškodzovaniu vzácneho archeologického náleziska.

Som presvedčený, že čitateľ si vzhľadom na spomenuté množstvo nálezov (pozri obrázok) z dokumentáciu a pripomínam, že omnoho väčšiu zbierku vlastní p. Ondrej Žaár) položí otázku, prečo táto lokalita nebola ešte archeologicky preskúmaná. Myslím si, že by to obohatilo históriu nielen našej obce, ale tiež Slovenska. Predpokladám, že tento článok podnieti záujem odbornej archeologickej verejnosti na prieskum tejto lokality, ktorý by dal odpoveď na mnohé domnienky.

Zároveň očakávam, že podobné zaujímavé nálezy či informácie majú aj ďalší naši občania. Verím, že sa s nimi radi podelia či

lenia vyrábali tieto pomôcky štiepaním opálu. Opál – SiO₂.aq je topický hydrogel. V určitej farebnej štruktúre sa radí medzi polodrahokamy. Vzniká usadzovaním v horúcich minerálnych prameňoch vyzrážaním sa koloidov SiO₂. V čistej podobe je bezfarebný. Väčšinou sa však vyskytuje s rôznymi farebnými prísadami hornín. Tvrdosť má 5,5 až 6,6. (Výňatok z publikácie „Z našej prírody“) V závislosti na tom, ako sa usadzoval, je ho možné štiepať na doštičky s ostrými hranami, čo naši praobyvatelia využívali. V lokalite sa našli nedokončené hroty do oštepov, ktoré výrobcovia pravdepodobne nepoužili, pretože sa im pri konečnej úprave hrot poškodil alebo nemal správny tvar. Je tu však bohaté nálezisko úlomkov, i väčších, na štiepanie nevhodných častí opálu. Zaujímavosťou je, že sa tu vyskytujú všetky jeho farebné odtiene, uvedené už v spomenutej publikácii. V tejto súvislosti sa natíska otázka, kde títo lovci získavali vzácny opál. Nie je mi známe, že by v našom okolí bolo nálezisko tohto nerastu (známe náleziská sú na strednom a východnom Slovensku). Domnievam sa preto, že ho hľadali v koryte rieky Váh. Túto domnienku potvrdzuje aj to, že nájdené väčšie časti nepoužiteľného nerastu majú zaoblené tvary opracované pravdepodobne pri omieľaní v prúde vody. Potvrdzuje to tiež výskyt rôznych farebných odtieňov opálu, ktorý s najväčšou pravdepodobnosťou priplavila rieka z rôznych lokalít výskytu.

Pri vyhľadávaní, štiepaní opálu bola potrebná zručnosť a znalosť tohto materiálu. Zručnosť si vyžadovala aj kompletizácia oštepov či iných nástrojov. Preto sa možno na základe doterajších nálezov domnie-

už prostredníctvom obecných novín, alebo akýmkoľvek iným dostupným spôsobom.

Zámerné neuvádzam konkrétne miesto nálezov, aby som tak nepodnietil samozvaných „archeológov“, ktorí by mohli neodborným zásahom nálezisko poškodiť.

Poznámka: Na základe dodatočného osobného stretnutia s p. Ondrejom Žaárom, ktorý pracuje ako archeológ, som sa dozvedel, že v Kálnici je viac archeologicky zaujímavých lokalít. Dúfam, že ho týmto vyprovokujem napísaniu odborného článku, ktorý obohatí znalosti Kálničanov o svojej obci.

Ján Hladký č. 316

foto: Ján Hladký č. 268

Na obrázkoch sú rôzne farebné odtiene opálu vyskytujúce sa na náleziskách (opál hnedý, čierny, žltý, zelený, opál, ktorého farebná vrstva zbelela v dôsledku oxidácie)

JDS v Kálnici hodnotila uplynulé obdobie roku 2008

Výročnej členskej schôdze JDS dňa 29.11.2008 sa zúčastnilo 108 členov a prizvaní hostia z Predsedníctva OV JDS z Nového Mesta n.V., starosta obce s pracovníčkami OcÚ a poslanci Obecného zastupiteľstva.

Začiatkom nášho zasadnutia nás prišli pozdraviť deti Základnej a Materskej školy pekným programom. Po zhodnotení našej činnosti predsedom Organizácie p. Samuelom Hladkým, v diskusii sme požiadali starostu obce a poslancov obecného zastupiteľstva, aby nám zodpovedali takpovediac z priamej ruky na niektoré otázky, ktoré nás zaujímajú. I keď sme už dôchodcovia, stále nás zaujíma chod našej obce. Zaujímali sme sa o sociálnu sféru, ako to bude s odpadmi pri novom čípo-vo-vo systéme, či sa budú zvyšovať poplatky a či máme v obci aj neplatičov a ako sa obec s touto otázkou vyrovná. Ako je to s výstavbou v našej obci a či sa bude stavať Dom jesene života. Na dotazy nám zodpovedali poslanci a pán starosta.

V programe sme ďalej pokračovali voľbami nového výboru. Poďakovali sme páňovi Ivanovi Kulichovi za prácu, ktorú vo výbere doteraz vykonal. Po občerstvení sme si spoločne zaspievali pri harmonike p. Igora Jelínka a v druhej debate sme sa zabavili.

Znovu sa nám skončil jeden rok a my sa len občas zastavíme, aby sme si uvedomili určitý medzník vo svojom živote. Vo svojom vnútri hodnotíme prežité roky a mnohí neľutujeme nič, čo sme v živote urobili a dosiahli. Ani sme sa nenazdali a už tu máme 11. výročnú členskú schôdzu, ktorú sme dnes hodnotili a všetkým Vám patrí poďakovanie za aktivitu a pomoc pri každej akcii. Nech nám všetkým po celý budúci rok slúži zdravie, aby sme mali čo najmenej starostí, ale o to viac radosti, nech sa dobre cítime v kruhu svojich rodín, najbližších a priateľov v JDS.

Nový výbor JDS na svojom zasadnutí, ktoré býva v klubovej miestnosti vždy prvý štvrtok v mesiaci, si zvolil nového predsedu organizácie, nakoľko pán **Samuel Hladký** chcel vo výbere pracovať už len ako člen. Výbor jeho požiadavku akceptoval a za predsedu organizácie bol zvolený pán **Peter Sedlák**. Za doterajšie zásluhy a 11 ročné vedenie organizácie p. Samuela Hladkého výbor vymenoval za čestného predsedu organizácie.

Ing. Eva Borcovanová

Výbor v ďalšom funkčnom období bude pracovať v zložení: Peter Sedlák - predseda, Margita Pečitová - tajomníčka, Ing. Eva Borcovanová - hospodárka, Štefan Batka - vedúci klubu, Anna Krchnavá, č. 111 - revízná komisia, Elena ěsiová - členka výboru, Margita Važanová - členka výboru, Samuel Hladký - čestný predseda. Organizácia má 121 členov.

Z činnosti organizácie JDS v roku 2009

V mesiaci február sa v klube dôchodcov uskutočnilo **Fašiangové posedenie** pri harmonike p. Igora Jelínka a pekných pesničkách, pri oškarkovom s tradičnými šiškami, ktoré upiekli niektoré členky. Bolo na škodu, že na posedenie neprišli všetci, ktorí účasť sľúbili. Posedenie sa nieslo v priateľskom duchu, peknom stretnutí a rozprávani rôznych príbehov.

V mesiaci marec sa už tradične urobilo posedenie žien z príležitosti **MDŽ**. V rámci posedenia sa urobila aj predajná akcia s ochutnávkou kávy ako aj informáciou o jej zdravom užívaní. Posedenie prebiehalo vo veselej debate.

Zdravotnícka prednáška.

Dňa 16. apríla 2009 výbor JDS usporiadal zdravotnícku prednášku s pani **MUDr. Janovicovou** na tému celková prevencia. Prednáška sa zúčastnilo 70 občanov Kálnice, čo nás veľmi potešilo. Prednáška všetkých veľmi zaujala a mnohí sa zapojili aj do diskusie, kde pani doktorka odpovedala na naše dotazy. Upozornila nás na nutnosť niektorých prehliadok tak u žien, ako aj u mužov. Zdôraznila potrebu užívania nám doporučených a predpísaných liekov aj v prípade, že sa nám zdá, že sa už cítime lepšie. Za prednášku, ktorá sa podľa dohodnutého času predĺžila o pol hodiny, sa v našom mene poďakoval predseda organizácie p. Peter Sedlák.

Ďalej sme pokračovali ešte s oboznámením sa o **apiterapii** - p. **Tibor Valovič** nám vysvetlil, ako využívať včele produkty v oblasti zdravotnej terapie.

Ing. Eva Borcovanová

SLÁVICI V KÁLNICI

Kálnica, Kálnica kraj v Slovenskom území

Kálnica, Kálnica šťastné miesto na zemi.

Pavel Pavlech

HAIKU

*Okolo prší,
no nie všade vyvíra
vzácný medokýš.*

V našom okolí žijú osobnosti, ktoré pre svoje bydlisko, či pre naše Slovensko stihli toho už veľa vykonať. V tomto prípade je to v tvorivej činnosti, v ktorej by sme to menej čakali. Je to tvorba a skladanie piesní. Z historického pohľadu Pavel Pavlech, o ktorom sú tieto riadky, isto naviazal na odkaz známeho novomestského skladateľa v žánri tanečných piesní, JUDr. Ing. Róberta Hrebenára (1916 – 1999). Naša osobnosť sa ale narodila a i žije v Kálnici, usadená do západu orientovanej pazuchy severného predhoria Inovca a točiacej cez Váh, do okresného mesta, do Nového Mesta nad Váhom.

V Kálnici vprostred júna 2009 dožíva sa v plnom zdraví päťdesiatšesť rokov náš pán Pavel Pavlech v rodinnom kruhu manželky Aleny, dcéry Moniky, syna Pavla a vnúčika Olivera. Tejto slávnosti nebude isto chýbať mamička, bratia Ján a Milan s rodinami, isto nebude chýbať ani spev čarovných podmanivých piesní predovšetkým z ich vlastnej tvorby, ktorými títo bratia za roky obohatili hudobné dianie a stále skrášľujú nám náš život. Kálnica, máš byť na čo hrdá!

Ročníkom z Kálnice, manželom Jánovi (zomrel r.1993) a Anne, rod. Valovičovej, zemianskeho pôvodu, vlastniacej i obdržok rodového erb, narodili sa traja synovia: Ján (1947), Milan (1949) a Pavel (1952). Všetci dostali do vienka lásku k prírode, výborný hudobný sluch a lásku k hudbe. Tieto vlohy si rozvíjali v rodinnom kruhu, aby v dospelosti všetkých okolo nimi potešovali. Otec hrával na harmoniku a celý život zbieral piesne, aby sa mohol stať ich nositeľom a šíriteľom. Videl som tie zošity, ktoré po sebe zanechal. Tých piesní je tam takmer jeden a pol tisíc! Žiadna notová osnova, žiadne noty, iba rôznym rukopisom, rôznym perom a rôzne ťažkou rukou do nich vpísované slová piesní od tých, ktorí ich v pamäti i s melódiou priniesli sem z „okolitého sveta“,

od dievčat, mládencov, susedov, priateľov, zberateľov. Vtedy sa u Pavlechov stretali, aby si ich v sprievode harmoniky hlavy rodiny spolu k posedeniu i zaspievali. Stačilo si ich prespievať a rodinná hudobná pamäť pre melódiu bola trvácnejšia, ako akýkoľvek notový zápis – isto ho vtedy nikto z prítomných ani neovládal! Čoskoro stretnutia stali sa vyhľadávanými, posedenie pri speve už bolo zážitkom a počet zapísaných piesní potešiteľne rástol.

V takomto prostredí vyrastal i Pavel Pavlech. Ako sám hovorí: „...vo veku 15 až 20 rokov skladal som trampske piesne a texty k populárnym piesňam. Potom som účinkoval v rôznych amatérskych

jem s mnohými hudobníkmi a skladateľmi ako zo Slovenska, tak i z Čiech, ako sú A.Hudec, Z.Gurský, A.Madžera, G.Príbeľ, M.R.Procházka, B.Smišovský, P.Švajda, či zosnulý Novomešťan J. Reňák. Ako spevák som 25 rokov účinkoval v dychovej hudbe (DH) Bodovanka a od r.2000 spievam v DH Vlčovanka, ktorá bola v r.2000 víťazom medzinárodnej súťaže v Hodoníne. Úspešne sa zúčastňujem na celoslovenskej autorskej súťaži v Novom Meste n. Váhom v skladbách polka – valčík pre malé DH. Niekoľko textov som zložil i pre DH v trenčianskom regióne, ako Lieskované, Bučkovanka, Nemšovanka, Drietomanka a pod. “.

folklórnych súboroch ako ľudový rozprávač, či ako spevák. A tak moja budúca tvorba inklinovala k tomuto žánru. V tejto činnosti povzbudili ma i úspechy v mládežníckych súťažiach a účinkovania v Slovenskej televízii. Pieseň „V tom Bodovskom poteku“, či „V tom Trenčianskom potoce“, pôvodne s názvom „V tom Kálnickom poteku“, je jedna z prvotín, ktoré inšpirované krásou rodného kraja, i obce Kálnica, sme s láskou tvorili v spolupráci s bratom Jánom. Nie náhodou názov Kálnica, jej história a okolitá príroda boli zdrojom pre tvorbu ďalších mojich skladieb, ako napr.: „Za Kálnicu tri doliny, Ej spoza Sochoňa, Kálnica, Poľovačky, Tatovi, Vnukovi, Považie, Vzácny rodný kraj, Na Milovci, Kamienok pre šťastie, Beckovský hrad“... mnohé z nich sú už aranžované i nahraté na nosičoch CD, MG, ako aj v televíznych záznamoch.

...Pri aranžovaní a úprave spolupracoval som a spolupracu-

Nemožno opomenúť i jeho bratov. S Milanom spieval v uvádzanej DH Bodovanka 15 rokov a so spomenutým Jánom 10 rokov. V súvislosti s ním (spolu zložili asi 20 piesní, ktoré sa stále hrajú) rád pripomenul o.i. úsmevnú príhodu, keď počas dvojhlasného spievania menievali si prvý, druhý hlas, či podľa toho, kto ako bol hlasovo unavený, či z dobrej nálady. Boli zohraní, stačil posunok. Veľakrát uviedli do pomykova pozorných poslucháčov, ktorí nevedeli kto a aký hlas vlastne odspieval. O Jánovi, ako dieťaťi mi tiež vyzradil, že na ústnu harmoniku hral skôr, ako hovoril! V dospelosti spievajúceho Jána, hrájúceho na harmonike doplňoval spevom a hrou na ozembuch na svadbách, rodinných udalostiach, či pri spoločenských udalostiach v obci a pod. Pavel Pavlech a jeho piesne dostali sa do povedomia súčasných známych kapiel. Je členom slovenského ochranného zväzu autorského SOZA.

V takomto krátkom článku o pozoruhodných umeleckých aktivitách a dosiahnutých výsledkoch Pavla Pavlecha, môžeme uviesť z toho veľkého množstva, žiaľ, iba niektoré. A iste nie sú a nebudú posledné. Dnes uvedomuje si nástup niektorých nových nedobrych prvkov i do oblasti jeho činnosti. Vrávi, že to ide s dobou, tak, ako prichádzajú i stále kvalifikovanejší hudobníci, s ktorými rastie i nárok na kvalitu skladateľskej práce. Ale i tak, ja som osobne presvedčený, že ku kôpke cenných diplomov, do ktorých mi dal nahliadnuť, čoskoro pribudnú ďalšie. Svojim skromným prejavom a sebakrievou ma dovedie k istote, že pramienok jeho inšpirácie ešte dlho nehoďlá mu vyschnúť. Údajom o svojich cca 200 napísaných skladbách ma uistil v domnienke, že pri spísovaní tohto životopisu asi sedím pred jedným z najplodnejších skladateľov piesní pre DH v poslednom období na Slovensku!

Na záver životopisu Pavla Pavlecha uvediem niekoľko myšlienok hudobného teoretika a blízkeho priateľa Dušana Stehlíka, umeleckého vedúceho DH Vlčovanka:

„...Svojim neopakovateľným hudobným prejavom, veľkým hlasovým rozsahom a vrozenými intonačnými predpokladmi dáva vlastnú charakterovú pečť piesňam, ktoré ho nadchýňali už od rannej mladosti... Melódie Pavla Pavlecha sú veľmi nápadité a okamžite si dokážu podmaniť poslucháča. Vynikajú ľahkosťou, lyrickosťou a vedia strhnúť svojím dramatickým nábojom... Krásu jeho melódií podčiarkujú jeho vlastné texty, ktoré svojim obsahom zaujímú i náročného poslucháča. Je až obdivuhodné, s akou ľahkosťou dokáže skladať slová, ako krásne a poeticky využíva materinskú reč.

Pavel Pavlech svojou tvorbou jednoznačne naväzuje na tradície krásnej slovenskej ľudovej piesne. V dnešnej dobe, keď sa ľudová pieseň postupne vytráca zo života človeka a zostala na periférii záujmu médií, sú melódie Pavla Pavlecha nositeľmi tradícií, a preto sú veľkým prínosom a odkazom pre budúce generácie“.

Oslávencovi blahoželá k narodeninám autor článku a želá mu veľa invencie, veľa, veľa pevného zdravia spolu s celou rodinou!

Gustáv Rumánek

LADISLAV MEDNYÁNSZKY A KÁLNICA

Tento rok sme si pripomenuli **90. výročie umelcovej smrti**. Narodila sa 23. apríla 1852 v Beckove v rodine baróna Eduarda Mednyánszkeho a Márie Anny Szirmayovej. Prvých desať rokov prežil na beckovskom panstve, kde na malého Ladislava vplývala predovšetkým stará mama Eleonóra, rod. Richert de Vhir (1798-1889). Po smrti starého otca Baltazára Szirmayho (1793-1856) zdedili kaštieľ v Strážkach na Spiši, kam sa neskôr rodina presťahovala. Od detstva rád kreslil, údajne vedel kresliť skôr ako rozprávať. Ešte v Strážkach ho učila vychovávateľka, ktorá študovala malbu na düsseldorfskej akadémii. Vzdelával sa u súkromných učiteľov z Kežmarku – napríklad jeho učiteľmi boli Antal Just v rokoch 1862-1865, inak evanjelický kňaz vo Vrbove a Rudolf Weber v rokoch 1867-1870, ktorý neskôr učil na evanjelickom gymnáziu v Budapešti.

Do Strážok zavítal aj známy viedenský maliar Thomas Ender, ktorý v rokoch 1862-1863 pôsobil na Slovensku u grófa Waldsteina a ktorý sa stal Ladislavovým učiteľom na diaľku – matka mu posielala kresby na korekcie podľa odliatkov antických hláv.

Posledné dve triedy skončil v Miškolci, kde aj r. 1871 zmaturoval na gymnáziu. Mal sa stať technickým inžinierom, preto jeho rodina odišla do Zürichu, kde bola Polytechnická škola. Neprijali ho, vzdelával sa súkromne. V roku 1871 dostal reumatickú horúčku, rodina odišla do Badenu, kde sa liečil. Na jeseň nastúpil do prípravného ročníka na polytechniku. O rok odcestovali k rodine Erdődyovcov do Chorvátska. Venoval sa tu naplno akvarelu. Rodičia pochopili, že jeho smerovanie k výtvarnému umeniu je nezvratné, a tak mu dovolili študovať v mníchovskej akadémii. Najskôr od novembra 1872 v ateliéri Alexandra Strähubera, o rok pokračoval v štúdiu u Otta Seitzu. Naučil sa akademickému štýlu maľby, ktorá ho istý čas spúšťala. Veľký vplyv zanechala na mladého umelca cesta do Talianska v lete 1873, kam odcestoval aj s rodičmi. Podnietila ho k zmene študijného miesta, ďalší školský rok 1874-1875 už študoval na École des Beaux Arts v Paríži v ateliéri Isidora Pilsa. Po učiteľovej smrti r. 1875 zo školy odišiel. Viac na neho vplýval pobyt vo Francúzsku v rokoch 1875-1877 a návšteva maliarskej krajinárskej komunity v Barbizone. V tom čase tu pracovala druhá a tretia generácia maliarov. Rozumel si predovšetkým s László Pálom a Tivadarom Felencim. Hľadal svoju cestu v umení aj v živote. Vrátil sa do Strážok. Krajina jeho domova mu bola najbližšia.

V roku 1880 ho očarila maďarská nížina v oblasti Szolnoku. V ta-

mojších močiaroch dostal maláriu, vyliečil sa až v Trenčianskych Tepliciach a úplne zotavil v Strážkach. Našiel si tu aj žiaka – stal sa ním syn židovského krčmára, neskôrší maliar Ferdinand Nándor Katona (1864-1932).

Maliar sa vrátil do Strážok aj v roku 1883, keď zomrela jeho matka. O tri roky neskôr sa zase stretol so smrťou, zomrel najstarší syn umelcovej sestry Margity „Miri“ Czöbelovej. V roku 1895 zomrel otec. Všetky tieto tragické udalosti umelec vyjadril v kresbách a malbách. Po celé roky hlavne počas leta boli Strážky

Ladislav Mednyánszky – fotografia z rodinného albumu

obľúbeným miestom na prechádzky a maľovanie. Neustále cestoval do Paríža, Viedne, Budapešti, Beckova... Zimu v roku 1893 strávil v Strážkach, maľoval a liečil sa na šarlach v Tatrách. Po otcovej smrti 1895 už do Strážok chodieval menej často, aj keď tu žila sestra Miri s rodinou. Viac času trávil v Beckove, kde sa o kaštieľ starala Janka Sirchichová (zomrela ako 30-ročná), osirelá sľečna zo šľachtickej rodiny, ktorej Ladislav plne dôveroval. Vo Viedni a Pešti mal vlastný ateliér.

Po vypuknutí prvej svetovej vojny dobrovoľne nastúpil ako vojnový dopisovateľ pre noviny Budapešti Hírlap a v septembri 1914 odišiel na front do Haliča. V januári sa zdržoval v Žiline, kde bolo sídlo Vojenského tlačového strediska a jeden z prvých ruských zajateckých táborov. Neustále kreslil, bolo to v jeho náplni

práce. Portréty dôstojníkov, výjavy z boja, z táborov, z nemocníc... V máji je už v Budapešti, kde pracuje na svojich kresbách a obrazoch v ateliéri na ulici Práter. V júni navštívil aj Beckov a zase sa venoval práci, pripravoval diela na výstavu Vojenského tlačového strediska, ktorá sa konala v októbri vo Viedni. Koncom septembra cez Veľkú Bytču a Ostravu sa dostal do Blehradu, od polovice decembra si vzal dovolenku, zase pracoval v ateliéri v Budapešti (ul. Podmaniczky 67). Koncom januára 1916 odchádza s armádou na ruský front. Z Gorodišta sa vrátil cez Ostra-

vu do Viedne 12. januára 1916. Venoval sa príprave diel na výstavu. Často zasadal aj v porote, ktorá vyberala práce vojnových maliarov do Ústrednej zberne obrazov pre výstavy. Veľká noc (23. apríl) v Budapešti, od júna zase služba v armáde vo Villachu na východnom úseku talianskeho bojiska. Dňa 31. júla 1916 bol ľahšie zranený. Veliteľ vojenského tlačového strediska Maximilian Ritter von Hoen ho navrhol na vyznamenanie dôstojníckym krížom Rádu Františka Jozefa, ktorý Mednyánszky aj 15. mája 1917 dostal zvlášť za mimoriadnu pracovitosť a diela výnimočnej kvality, ktoré vznikli v prvej frontovej línii. Od 20. augusta 1916 bol opäť vo Viedni, lebo sídlo Kunstgruppe presťahovali z Ostravy do Viedne. Prenajal si ateliér na ul. Sobieski, pracoval v porote a pilne pripravoval svoje obrazy na výstavu. Od leta 1916 a v januári 1917

umelca začínajú trápiť zdravotné problémy. Od júna do augusta 1917 zase odišiel na taliansky front do Villachu, prvýkrát pracoval aj vo vojenskej nemocnici. 18. augusta 1917 odcestoval na dva týždne do Beckova. Čas trávil čítaním a prechádzkami po krajine, meditáciami. Po návrate do Viedne odišiel na taliansky front, ale jeho zdravotný stav sa zhoršoval, od októbra 1917 si musel liečiť choré obličky. Koncom roka ho liečili vo vojenskej nemocnici vo Viedni. Po prepustení odišiel do svojho ateliéru, kde ale neboli vhodné podmienky na bývanie, a preto sa 14. februára nasťahoval k svojmu priateľovi maliarovi Gyulovi Kláberovi. Tešil sa, že môže pracovať vo vykúrenom ateliéri.

V máji a júni 1918 sa konala v Budapešti vojenská výstava v Múzeu krásnych umení, kde vystavoval okrem iných svoje diela aj Ladislav Mednyánszky a na tejto výstave bol aj obraz rakúskeho maliara Nikolausa Schattensteina – portrét Mednyánszkeho v životnej veľkosti, ktorý umelec dokončil 26. novembra 1916.

Mednyánszky odišiel na dovolenku do Strážok, stále veľmi usilovne pracoval na dokončovaní svojich diel, bolo mu ľúto, že mnohé už nedomaľuje, hoci techniku už dokonale ovládal. Ešte 27. septembra 1918 žiadal v liste zo Strážok, aby ho nevyškrtli z Vojenského tlačového strediska. Bolo mu vyhovené 2. októbra 1918. V októbri po rozpade Rakúsko-uhorskej monarchie sa vrátil do Viedne. Býval u priateľa Gyuly Klábera, dokonca sa pokúsil maľovať, ale zdravotný stav sa neustále zhoršoval. Postihlo ho krvácanie do mozgu, trpel bolesťami. Zaspal naveky v opatre Kláberovej manželky Miry **17. apríla 1919**. Pochovali ho o dva dni v nedeľu o 15. hodine na viedenskom cintoríne Zentralfriedhof. Jeho telesné pozostatky boli v roku 1966 prenesené do Budapešti, na cintorín na Ceste Fiumei.

Obľúbeným miestom potuliek Mednyánszkeho býval beckovský chotár, hrad, Obora, Lašid, povodie Váhu, Skalica. Vo svojich zápiskoch spomína Kálnicu len nepriamo, cez Jánosa Valovicsa z Kálnice, s ktorým sa stretol 11. januára 1910 na prechádzke smerom k Lašidu pri kreslení krajiny. Ján Valovič mu robil spoločnosť. Maliar sa cestou domov zastavil u evanjelického farára a Valovič šiel k Ambróovcom, kde slúžil. (in: Ladislav Mednyánszky, Denníky 1877-1918. SNG – Kaligram, Bratislava 2007; s. 222).

(b)

POUŽITÁ LITERATÚRA:

Kol. autorov: Mednyánszky. SNG & Slovart Bratislava 2004
Ladislav Mednyánszky, Denníky 1877-1918. SNG – Kaligram, Bratislava 2007

Viktória KOVÁČOVÁ - prvá riaditeľka školy

Pred stodvadsiatimi rokmi – 25. februára 1889 – sa v malej spišsko-nemeckej dedinke Michelsdorf, slovensky Stráža, či Stráže pod Tatrami, dnes súčasť Popradu, narodila v rodine klobúčnika Samuela Achatza prvá slovenská učiteľka v Kálnici – Viktória Aurélia Kováčová. Svoj život spojila s touto malebnou dedinou. Zamilovala si jej obyvateľov a oni jej lásku opätovali. Vychovala takmer tri generácie Kálničanov a jej pamätníci sú ešte stále medzi živými.

Ako jej pravnúčka si dovoľím uviesť niektoré momenty zo života tejto vzácnej ženy, ako som ich zbierala z rodinného archívu, ústneho podania a archívnych dokumentov obce Kálnica, ktoré mi láskavo sprostredkoval pán starosta Ing. Borcovan.

Vyrástla v nemeckom prostredí, ktoré bolo v tom čase ešte uzavretou komunitou. V nemeckých rodinách vládol poväčšine tvrdý režim. Do života si z domu odniesla disciplínu, pracovitosť, húževnatosť. Veľmi túžila po vzdelaní. Hoci v neďalekom Kežmarku bolo znamenité nemecké evanjelické gymnázium, ktoré navštevovalo mnoho známych Slovákov, prístup doňho mali iba chlapci. Je dobré si uvedomiť, aká bola vtedy doba. Ženy nielenže nemali volebné právo, ale nebolo možné, aby sa dostali študovať na hocijakú strednú školu. Na stredoškolské a samozrejme i vysokoškolské vzdelanie mali podľa zákona právo iba muži. Ak sa nemáme zdráhať tvrdého vyjadrenia, vo vtedajšej spoločnosti na východ i západ od Paríža boli ženy považované za menejcenné. Keď sa pozriete okolo seba, koľko Kálničaniek má dnes pred menom Bc., Mgr., Ing., MUDr., tak sa ani nechce veriť, že pred necelými sto rokmi bolo prakticky zakázané ženám stať sa lekárkou, inžinierkou, političkou. Nie absolvovanie učiteľského ústavu nedávalo záruku, že bude žena prijatá do školských služieb. Ich vzdelanie ich predurčovalo stať sa vychovávateľkami v bohatých rodinách a umožňovalo sa úspešnejšie sa vydať. Prísna matka ju po manželovej smrti múdro nasmerovala do učiteľského ústavu v Debrecine ako do jednej z mála dievčenských škôl v Uhorsku, kde mohla žena na ten čas získať nadpriemerné vzdelanie.

Medzi najdôležitejšie predmety pri vzdelávaní učiteľov patrila vtedy hudobná výchova. Nádejná pedagogička však nemala hudobný sluch. Husle – na ktorých každý učiteľ musel vedieť hrať – neprichádzali do úva-

hy. Podarilo sa jej presvedčiť vedenie školy, že bude hrať na klavír, čo bola naozaj mimoriadna výnimka. (Spoliehala sa, že podpriemerný klavirista zahrá aj keby bol hluchý.) Ku klavíru sa však nedostala. Bývala na priváte v akejsi komôrke, kam sa nezmestil ani stôl. Nakreslila si klaviatúru na papier, rozprestrela ho po zemi a cvičila sa hrať na klavír v absolútnom tichu.

„Spievala ako koza“ vyjadril sa jej vnuk – môj otec – keď ju spomínal svojim deťom. „Hovorila mi o svojej prvej výplaty,“ pokračoval. „Pozri, Anelíček – ona mi vždy tak pekne hovorila, Anelíček – toto som si kúpila zo svojej prvej výplaty“ – a ukázala na spálňu. Jej súčasťou bol aj vaštič, stolík s bielu mramorovou doskou. Keď sme boli chorí a prišiel doktor, bol na ňom pripravený lavór s vodou, aby od nás odchádzal doktor bez bacilov. „Aj ty si zo svojej prvej výplaty kúp nejakú vec, čo ti dlho vydrží.“ Ved’ sa mi to aj podarilo: Keď som v Brne v roku 1960 nastúpil po skončení školy do práce v Prvej Brnenskej Strojárni Závod Klementa Gottwalda, kúpil som si z prvej výplaty tigra. Plyšového. Mal dĺžku tridsaťpäť centimetrov aj s chvostom. Po čase vybledol a pustili sa doňho mole. Tá jej spálňa mi vtedy nešla do hlavy. „Babka, a aké zamestnanie si to vtedy dostala?“, spýtal som sa. „Bola som vychovávateľkou“. „A koho si vychovávala?“, pýtal som sa ďalej, lebo som si myslel, že sa jednalo o väznicu s dočasnými vrahmi. „Deti bulharského cára“, odpovedala.

Bulharský cár Ferdinand Coburg-Koháry býval v tých časoch častým hosťom na svojom majetku vo Svätom Antone (vtedy to bol Svätý Antol). Bol to viac vzdelaný pán v prírodných vedách než v politike. Po skončení prvej svetovej vojny bol nútený abdikovať. Jeho deti Nadežda, Eudoxia a Boris (neskorší bulharský cár Boris III.) mali niekoľko vychovávateľiek. Viktória Achatz bola po ukončení školy nemeckou vychovávateľkou počas ich letného pobytu na Slovensku. Jej výber z absolventiek debrecínskej školy do cárskej rodiny určite nebol náhodný.

V neskoršom čase sme si privykli, že mladý učiteľ po svojom nástupe na prvé pôsobisko mohol v ňom ostať i do smrti (ak sa nestal inšpektorom, ministrom alebo inak nepohodlným). Za monarchie vojaci, žandári, železničari, učelia, skratka štátni zamestnanci putovali na rozkaz nadriadených tam, kde to vrchnosť uznala za potrebné. Najzapadlejšie dediny hlboko v horách, kam neviedla

ani poriadna cesta, bývali najčastejšie štáciami mladých, slobodných učiteľov. Starší pedagógovia sa tam dostávali za trest. Ubytovanie a stravovanie si museli zabezpečiť sami, keď sa pešo, s jedným kufríkom, dostali do neznámeho prostredia. To ich zväčša prijalo s opatrným priateľstvom. Učiteľ býval jediným nositeľom kultúry v obci.

Mladé bulharské cárske Výsosti sa v tom roku (1909) zdržali na Slovensku iba počas leta. Po ukončení vychovávateľskej kariéry sa Viktória prihlásila do služieb v uhorskom školstve. Prešla niekoľkými školami lip-tovských dedín, kým medzi kolegami stretla svojho životného druhu.

Viliam Kováč pochádzal z kralňanských kopaníc, ale narodil sa v Trnave. S Milanom Rastislavom Štefánikom mali spoločných predkov. Bol nadšeným Slovákom. Môj otec spomínal, že v päťdesiatych rokoch minulého storočia, keď navštívil jedno z jeho učiteľských miest Závažnú Porubu (vtedy sa nazývala Nemecká Poruba), stretol starcov, ktorí spomínali pána učiteľa Kováča, ako ich učil nábožné piesne v evanjelickej češtine. Aj mu ich s chuťou zapievali. Na rozdiel od svojej snúbenice mal Viliam vlastné husle, vedel spievať a hrať aj na harmónium.

Neviem posúdiť, či intenzita maďarizácie slovenského živilu v dobe pred prvou svetovou vojnou bola závislá na vzdialenosti od Budapešti alebo slovenských odrodilcoch, ale spišská Nemka s maďarskou školou sa naučila krásnu lip-tovskú slovenčinu. Snáď aj pod vplyvom svojho snúbenca. V rodine ostal po nej odkaz: neučila som čítanie, písanie a počty, ale deti. Takéto krédo nebýva často vlastné ani súčasným vysokoprofesionálnym učiteľom. Viliam Kováč v tom čase vyučoval v malej dedinke, ktorú za socializmu premenovali prekrásnym názvom – Lip-tovská Tatranka. Vtedy, keď sa ho pýtali, odkiaľ je, odpovedal: „Prepytujem, z Kónskej“.

Dovalovo bolo posledným miestom, kde manželka Kováčová za monarchie učila. Po vzniku prvej ČSR sa Viliam s trojdetnou rodinou dostal bližšie ku svojmu rodisku a prijal miesto riaditeľa Evanjelickej a.v. ľudovej školy v respektive Štátnej ľudovej školy v Kálnici. Nerozumiem, prečo sa tieto dva názvy kálnickej základnej školy vyskytujú v dobovej dokumentácii ešte v roku 1941 súčasne.

Môj prastarý otec mal ambície prispieť k budovaniu slovenského školstva. V Prahe si chcel zvýšiť úroveň svojho vzdelania a v Bratislave sa spolu s novomestským školským inšpektorom Karolom Treským stretal s neskorším ministrom školstva a národnej osvety Jozefom Sivákom. Dva roky po vzniku ČSR podľahol zhubnej tuberkulóze. Riaditeľkou školy sa stala jeho manželka Viktória. Z tohto postu odišla do penzie v roku 1947. Krátky čas pobudla v Piešť-

noch a potom natrvalo presídlila k dcére Editě do Okoličného pri Lip-tovskom Mikuláši.

Viktória Kováčová pri svojom temer tridsaťročnom účinkovaní v Kálnici vychovala množstvo znamenitých ľudí, ktorí sa uplatnili na rôznych zodpovedných miestach v republike, ale vždy sa radi vracali do rodnej obce. Škola bola otvorená, samozrejme, i katolíkom. Obe náboženstvá chodili vyučovať farári z Beckova. Keď sa deti pred hodinou náboženstva naháňali po školskom dvore, prvý, čo zbadal prichádzať farára, zakričal: „Do triedy! Už ide cinkumderum!“

Škola v minulosti poskytovala základné vzdelanie v siedmich ročníkoch, prvé štyri v jednej triede, ďalšie v druhej triede. Pre žiakov vyšších ročníkov – ale keď sa ukázali šikovní žiaci, tak aj pre nižšie ročníky – zakúpila množstvo slepých máp Európy a sveta a žiaci do nich naspamäť zakresľovali veľké rieky, pohoria a mestá. Kálničania sa v Európe ani vo svete nestarali.

Pani učiteľka Kováčová mala veľmi priťažlivé metódy výučby. Pán Štefan Krchnavý dnes s dojatím spomína, ako si kľakla na kolená a robila lokomotívu, deti na kolenách za ňou ako vagóny. Takto prešli triedou po tej drsnej, naolejovanej dlážke ako vlak, i popod katedru ako tunelom a hlasne všetci kričali „šš, šš“. Potom sa to písmeno naučili písať a čítať. (Pán Krchnavý sa stal rušňovodičom.) MUDr. Andrej Krchnavý, CSc. mal už ako žiak brilantné myšlienky a vedel ich aj krásne vyjadriť. Čakala ho skvelá budúcnosť, napríklad ako majstra slova. Ako septimán novomestského gymnázia režíroval Novomešťanov na ich ochotníckej scéne. Dal prednosť medicíne. Stal sa popredným slovenským odborníkom na tbc, pôsobil vo Vysokých Tatrách i ako krajský fyziológ. A takto by bolo možné robiť dlhý zoznam jej odchovancov, poctivých pracovníkov, dobrých Slovákov, dobrých ľudí.

Kálnica, ako väčšina slovenských obcí, bola pred prvou svetovou vojnou, po nej veľmi chudobná, ale nikto tu neumrel od hladu. Medzi obyvateľmi tu vládol vysoký stupeň spolupatričnosti. Viktórii Kováčovej bolo jasné, že väčšinu učiva školského roka musia deti zvládnuť do konca zimy. Potom prídu jarne práce, pasenie husí a dobytky. Kálnické deti boli privykuté na robotu od malička. Tie isté deti sa teda v prvej triede naučili čítať, písať a počítať do Vianoc. K výučbe hlások sa naučili používať gestá, ktoré charakterizovali jednotlivé písmená abecedy. Takto sa naučili (do Vianoc) dohovoríť i s hluchonemými. Ich učiteľka vedela množstvo slovenských ľudových piesní. Naučila sa ich zo slovenských spevníkov, vydávaných ešte za Rakúsko-Uhorska. Žiaci ich s nadšením spievali. Kálničania boli vždy spevavý národ.

Kálnica sa časom rozrastala, pribúdalo detí, pribúdali i učiteľky a učelia. Každého nového pracovníka, i začiatkovača privítala: „Servus! Budeme si tykať. Budeš mi hovoriť pani kolegyňa.“

Pani učiteľka Staňová mala na hlave už sem-tam biely vlas. Riadiť mala hlavu načisto šedivú. Tak vznikla mladá Še-dana a stará Še-dana.

O jej vplyve na kálnických ochotníckych divadelníkov sa popísalo dosť už v minulosti. Kálničania hrávali divadlo od detských rokov. Môj otec spomínal, že ako žiaka ho obsadila do role vodníka v hre Stratil sa hlásnik Cibula.

Bola prístupná inováciám. Keď pred Veľkou nocou so školskými deťmi páčila a topila Morenu, čo bývala každoročná veľká kultúrna udalosť, tak v jednom roku rozhodla, že sprievod ju nepôjde topiť na dolný koniec dediny, ale na horný. Tam ju hodili do potoka. A všetky choroby ľudí a dobytky, všetky nešťastia, čo postihli v tom roku obyvateľstvo, pripísali staré babky za vinu novej učiteľke. Odvtedy už nikdy Morenu nad dedinou netopili.

Cez vojnu vlastnila rádioprijímač značky Philips, ku ktorému bolo treba kupovať množstvá batérií a nabiť akumulátor. Samozrejme, v Novom Meste nad Váhom a autobus ešte nechodil. Počúvala Londýn. Vymieňala si informácie o frontovej línii s kolegom Františkom Daudom, ktorý si na mape Európy zapíchoval špendlíky s červenými a modrými zástavkami a sledoval, ako postupuje front. Jeho hrdosť ho priviedla do koncentrácií. Už sa nevrátil.

Keď si predstavila, kto nás bude oslobodzovať, kúpila si učebnicu ruštiny, ktorú vydal A. Ševčík v Trenčíne v roku 1943 (!), aby sa s osloboditeľmi vedela dohovoriť. Prví prišli Rumuni, ale Rus, čo ich viedol, ju oslobodil aj od časov – ako ruskí vojaci vtedy nazývali náramkové hodinky.

Keď prichádzala zmena režimu a okresní politici nevedeli, čím si môžu popáliť prsty, neváhala vystúpiť i na rečnícku tribúnu a predniesť politický prejav. Nie je mi známe, kto bola prvá žena na Slovensku, čo suverénne a kultivovane rečnila pred občanmi. Môj otec, ktorý sa toho mítingu zúčastnil, si spomenul, že pri vyslovení mena sympatickej osobnosti sa z davu ozval potlesk a výkriky: „Sláva mu!“ a naopak, po vyslovení mena, ktoré si publikum málo vážilo, ozval sa piskot a výkriky: „Hanba mu!“

Kronika obce podáva svedectvo, že niekoľko rokov pôsobila i v Spolku Marienky Zochovej, ktorý mal v Kálnici svoju filiálku. Ušľachtilé myšlienky jeho zakladateľky i sestier Royových zo Starej Turej nemali v tomto štádiu vývoja ľudskej spoloč-

nosti šancu uchytiť sa. Propagovať odpor voči alkoholu priamo u prameňa vychýrené kálnické slivovice bolo v minulom a je aj v tomto tisícročí akosi nad ľudské sily.

Považovala za svoju povinnosť celý život odoberať Evanjelického posla spod Tatier, Stráž na Sione a Časopis Slovenskej muzeálnej spoločnosti.

Zaujímavé je, že nečítala vôbec beletriu; považovala to za stratu času. Nevieť si predstaviť, ako by reagovala na dnešný každodenný program slovenských rodín pred televízorom.

Nie je nezaujímavým faktom, že už vtedy si uvedomovala, že vzdelanie nie je nikdy ukončené. Svojim žiakom prízvukovala, čo pasovalo na vtedajšiu dobu: dobrý farár sa do smrti učí a tiež, koľko rečí vieš, toľko razy si človekom. Sama sledovala vývoj, pretože sa časom menilo všeličo: počínajúc slovenským jazykom, končiac zemepisom. Ona sa totiž učila zemepis ešte z máp, kde uprostred Sibíri, Tibetu, Brazílie, Afriky a celá Antarktída i s príslušnými moriami boli iba biele miesta. Dnes môžeme povedať, že i jazyk sa pomerne rýchlo vyvíjal. Za jej mladosti, ak chcel človek hovoriť spisovne, musel rozlišovať tvrdé y a mäkké i aj rečou, čo sa značne podobalo ruštine. A vtedajší slovosled vo vete by dnes pripomínal stredovek. Kvalitné nové učebnice slovenského jazyka neboli. Do slovenčiny prenikali české slová, čo bolo v rozpore s jej liptovskou školou.

Ako šestnásťročnú ju nejaký príbuzný, pravdepodobne slovenského pôvodu, pozvali na svadbu do Pančeva – Tarčeva, kúsok nad Belehradom. Tamojší obyvatelia sa živili rybolovom na Dunaji. Svadba trvala týždeň. Rozprávala, že prvý deň jedli rybacinu. Druhý deň opäť rybacinu, tretí deň – až do posledného dňa – rybacinu. Bol to zároveň jej posledný deň, kedy zjedla rybu. Hoci jej zať, Milo Piovarčí z Okoličného, ktorý na sklonku druhej svetovej vojny učil i s manželkou Editou na kálnickej základnej škole, bol vášnivým rybárom, liptovské pstruhy a lipne mu dokázala pripraviť, ale sama ich ani neochutnala.

Keď sa z Ruska do Talianska premiestnila Rýchla divízia, jej major Ľudovít Steiner, ďalší zať pani Kováčovej, manžel dcéry Ruženy, pobudol pred a po ukončení vojny nejaký čas v Kálnici. Neoddychoval. Na jeho razantnú technológiu nácviku série tancov Slovenskej besedy spomínali tanečníci a tanečnice ešte dlho po jeho odchode.

Manžel najstaršej dcéry riaditeľky kálnickej školy Lenky, MUDr. Viktor Vondra, lekár v Beckove, tragic-

ky zomrel na Silvestra roku 1938.

V osobnom živote Viktórie Kováčovej dominovala statočnosť, húževnatosť, odvaha. Rešpektovala zásady: Prácu treba považovať za obsah i cieľ života a treba sa z nej tešiť. Človeka treba hodnotiť predovšetkým podľa jeho pracovitosť. Vzdelanost' je záväzok voči ostatným. Vzdelanec musí odvieť najmenej dvojnásobok práce, ako nevzdelanec.

Ako to už chodí v učiteľských rodinách, cudzím deťom dala viac než vlastným.

V Uhorsku nebývalo zvykom, aby sa maďarský učiteľ naučil po slovensky a učil deti v ich rodnom jazyku. Mala hodne odvahy, aby si zobrala za muža Slováka a nie partnera z komunity. Malo to za následok doživotné vyhostenie. Svojím vydajom sa prakticky rozšla s rodinou a celý život sa hlásila za Slovenku. Bola však pragmatická: priviedla svoje dcéry cez prázdniny k ich starej matke, aby sa naučili nemčinu. Tá ich síce nazývala „glupe Poloken“, ale nemecky sa naučili. Po manželovej smrti neváhala obetavo riadiť školu a kultúrny život obce. Nikdy sa znova nevydala. Chovala popritom hydinu, kozy, svine a vysoko intenzívne obrábala záhradu,

aby uživila tri hladné krky a zabezpečila dcéram vzdelanie.

V súvislosti so svojím hospodárstvom neraz spomínala epizódu zo života zaujímavej osobnosti slovenského kultúrneho života, Dr. Jána Lajčiaka, ktorého poznala ako farára vo Vyšnej Boci. Práve kydal hnoj, keď dostal akúsi vzácnu návštevu. „Hladáme pána farára,“ oslovili ho. „Hneď ho pošlem,“ a odišiel. „Tak, už je tu pán farár,“ oznámil, keď sa vrátil v čistých šatách.

Tak, ako bola skromná sama, tak obdivovala všetkých skromných veľkých ľudí, najviac snád najskromnejšieho štátnika modernej doby – Mahátmu Gándiho.

Pri mojich denných povinnostiach som sa nedostala k tomu, aby som zistila, kto bola prvá riaditeľka školy na Slovensku. Všetko nasvedčuje tomu, že to bola práve ona, ale to by museli povedať historici.

Jej životná dráha sa uzavrela v roku 1970 v Bratislave. Nevyplnili sa jej tri želania, aby bol po jej smrti riaditeľom školy pán Dušan Kišš – stalo sa tak až po dvanástich rokoch, aby bola pochovaná v Kálnici a na pohrebe sa s ňou rozlúčil dlhoročný starosta Kálnice pán Ján Ševčík.

Denisa Achatz, pravnúčka

Ostáva len spomienka

Prednedávnkom sme sa rozlúčili so spoluobčanom p. **Jozeľom Budajom** (zomrel 4. ja-

nuára 2009 vo veku 93 rokov). Dovoľte, aby som ho pripomenul mojimi „očami“. Pre mňa to bol človek, ktorý ma vedel upokojiť pri vzájomných rozhovoroch. Stretali sme sa na ulici, pri jeho včielkach, ale aj pri po-

chôdzke v prírode. Vždy sme si našli čas na spoločnú debatu. Jeho usmievavú tvár sa vlastne nedalo ani odmietnuť. O svoje okolie sa staral, pokiaľ vládol, vždy príkladne. Mal rád „svoju“ Popolku a mnohokrát odstraňoval po občanoch to, čo oni do Popolky doviezli. Naše cesty sa zblížili nielen pri včielkach, ale aj pri studienke. Každý rok z jari upravil schodíky k studienke a vyčistil ju. Žiaľ, studienka ostala napospas prírody, je zavalená hlušinou. Nevieť, nakoľko si naši spoluobčania, najmä tí mlad-

ší, vôbec všimli jeho úsilie pre prírodu! Bolo by dobré, keby tento priestor prirástol omladi-

ne z tejto časti obce. Možno by to mohlo byť aj nejaké združenie v obci, či ochrancovia prírody alebo turisti. Určite by to bolo veľké zadosť učinenie na odkaz, ktorý zanechal p. Budaj, pokračovať v jeho šlapajach, a tak si

zachovať pekný a čistý i tento krásny kútik, pritom taký tichý, v našej obci.

Som rád, že som mal možnosť zblížiť sa s touto dobrou dušou. Veď len na nás záleží, kde žijeme a v akom žijeme.

Tibor Valovič

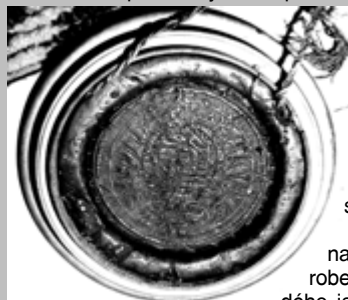
Určite by to bolo veľké zadosť učinenie, keby odkaz, ktorý zanechal p. Budaj, pokračovať v jeho šlapajach, a tak si zachovať pekný a čistý i tento krásny kútik, pritom taký tichý, by v našej obci padol na úrodnú pôdu.

Svedectvo o armálese Blažeja Kálnického – Valoviča

Tento vzácny dokument má pohnutú najnovšiu históriu. Dlho bol starostlivo opatrovaný celými generáciami Valovičovcov z priamej línie Blažeja. Naposledy sa nachádzal u Pavla Valoviča Palkech v Zápotočí. Podľa jeho syna Milana sa tento nachádzal v skrinke umiestnenej na „výške“, chránený pred nepriaznivými vplyvmi. Zhruba do začiatku päťdesiatych rokov minulého storočia bol nepoškodený a jeho text dobre čitateľný. Spolu s armálesom bolo v skrinke množstvo ďalších dokumentov, ktoré sa

však kamsi stratili. Po tom, čo sa ich zmocnil Pavel Valovič – Ištók, zvaný „Profesor“, o ich pohybe nevie takmer nič. Zo Sprievodcu archívnych fondov Štátneho archívu v Bratislave z roku 1959 vieme, že v istom čase bol deponovaný v ňom. Odtiaľto bol presunutý do depozitu Štátneho oblastného archívu (ŠOBA) v Bytči.

Keďže som tento dokument mal možnosť držať vo svojich rukách a podrobiť ho skúmaniu v ŠOBA Bytča začiatkom júna tohto roku, chcem podať o ňom nasledujúce svedectvo.

Armáles je napísaný na jemnom pergamene (vyrobenom údajne z kože mladého jahňata) s rozmermi 67 x 63 cm. Spodný okraj, široký 17 cm je preložený tak, že prekryva značnú časť textu s autentickým podpisom rímskeho cisára Rudolfa II. Uprostred je previazaný šnúrkou so zlatými niťami, na ktorej visí okružle drevené puzdro o priemere 16 cm. V ňom je ukrytá dobre zachovaná pečať z červeného vosku s erbom Habsburgovcov o priemere 8 cm. Armáles je značne poškodený najmä na miestach, kde bol poskladaný tak, aby tvoril formát približne A4. Nielen o jeho objavení ale aj za to, že sa stal čitateľným, sa zaslúžil Michal Krajčík. Patrí mu za to veľká vďaka.

V pravom hornom rohu je dobre čitateľný farebný erb, ktorý cisár udelil Blažejovi, bratovi, švagrovi a všetkým jeho mužským potomkom. Meno Blažeja je napísané zlatým písmom v tvare Blasio Kálniczay aliter Walowijch. V zlate sú vyvedené tiež všetky litery, týkajúce sa majestátu cisára Rudolfa II., teda: RVDOLPHVS SECUNDVS DIVINA FAVENTE Clementia Electus Romanorum Imperator..... atď. Na preloženej časti plíke širokej 17 cm je vyblednutým atramentom napísaný dnes už nečitateľný text začínajúci slovami Anno Domini ... a na dvoch miestach znova meno Blažeja v tvare Blasius Kálniczay aliter Walowijch, ukončený piatimi nečitateľnými podpismi. Pravdepodobne sa jedná o záznam o uvedení Blažeja, brata a švagra medzi šľachtu Trenčianskej župy, ktoré sa uskutočnilo na kongregácii (sneme, zhromaždení) šľachty Trenčianskej župy v roku 1593. Text je napísaný vo vtedy úradnom latinskom jazyku. Zrejme aj preto nebol správne interpretovaný, lebo ľudí dobre ovládajúcich tento jazyk je dnes menej ako povestného šafránu. Keďže štúdiu dávnej histórie Valovičovcov sa venujú aj ďalší členovia mojej rodiny, po dlhom hľadaní sa mi vďaka môjmu zaťovi Ing. Igorovi Ďuričovi, PhD. podarilo zabezpečiť kvalifikovaný preklad do slovenského jazyka. Takto – aspoň dúfam – môžem ukončiť šírenie nesprávnych informácií o armálese samotnom, ako aj o tom, čo je jeho obsahom. O tom však zase nabudúce.

PhDr. Pavel Barinych, Csc

O mene KÁLNIČKÝ - VALOVIČ

Nomen Omen - meno je znamenie - vraveli starí Rimania. Toto konštatovanie svedčí o tom, akú váhu pripisovali dávni predkovia menám. Meno totiž pôvodne nemalo iba funkciu identifikačného znaku daného jedinca. Menám sa pripisovala schopnosť určovať osud a vlastnosti človeka. Odrážalo sa to v tom, že deťom dávali mená, ktoré ich mali chrániť alebo predurčovať ich ďalší osud. Dlho pretrvával stav, keď ľudský jediniec mal iba jedno meno, ktorým sa identifikoval od iných. Dnes každý vie, kto bol Noe, Mojžiš, Pribina či Svätopluk a podobne. V časoch, keď žili to bolo dostačujúce na odlíšenie sa od iných.

Prakticky až do jozefínskych reforiem, teda do 18. storočia, priezvisko v dnešnom ponímaní neexistovalo. Vznik priezvisk má pomerne dlhú a aj zložitú históriu. Potreba odlíšiť nositeľov toho istého mena vznikala postupne. Cirkev i štát si začali uvedomovať dôležitosť presnejšej identifikácie ľudí, ako veriacich alebo daňových poplatníkov. Teda uvedomovali si jej dôležitosť z hľadiska hospodárskych, vojenských a štatistických potrieb. Tento proces veľmi úzko súvisel s úsilím katolíckej cirkvi o zavedenie matrik narodených, krstených, sobášených a zomrelých. To, pravda, taktiež súviselo s vyberaním cirkevného desiatku a malo nielen pastoračný, ale aj ekonomický význam.

Priezviská tak, ako ich poznáme a používame dnes, vznikali postupne a dňodňo z prímien. Prímená však vo svojich počiatkoch neboli záväzná a menili sa podľa okolností. Od jednomennosti k dvojmennosti dochádzalo postupne. Často sa používalo aj niekoľko prímien na pomenovanie tej istej osoby. Až v ďalšej etape sa prímienie postupne ustáľuje a stáva sa základným a nemenným identifikačným znakom, priezviskom, ktoré už má ustálenú a záväznú podobu a stáva sa dedičným znakom všetkých potomkov.

Pri štúdiu matrik, urbárov, zoznamov šľachty a ďalších historických dokumentov sa môžeme stretnúť s viacerými podobami identifikácie osôb. U mužov s osobným menom a prímiením, osobným menom a viacerými prímieniami, ale aj s jednočlenným osobným menom. U žien najbežnejším typom bolo krstné meno a prímienie. V starších záznamoch sú u žien prímiená väčšinou neprechýlené. Prechýlené sa vyskytujú až v novších záznamoch s koncovkami -ová, -ská, -ka, resp. s latinskou príponou -iana, nemeckou -in.

Pôvodom, vývojom, systémom a rozšírením vlastných mien osôb, neživých prírodných objektov alebo javov, ale aj ľudských výtvorov, javov, inštitúcií, výrobkov a pod. sa zaoberá vedná disciplína onomastika.

Z rozboru jednotlivých priezvisk môžeme pomerne presne určiť, z akého slovného základu sa odvodzovali. Ide o veľmi širokú paletu možností:

- z mien osobných (krstných) – napr. Blaho, Janko, Palko...
- podľa stavu a zamestnania – Kováč, Švec, Masár, Krajčír...
- podľa telesných, duševných, charakterových a osobnostných vlastností – Dlhý, Hladký...
- z mien národov či kmeňov – Slovák, Nemec, Horvát...
- podľa bydliska, či názvu lokality – Kálnický, Dolinský...
- často aj z prezývky alebo nadávky,

- z mien rastlín, zvierat, vtákov a pod. – Vrana, Kvietik, Vlk, Baran...
- zo zrobnelín pôvodných mien – Pavlíček, Jurík, Juríček...
- z latinských, nemeckých a iných národných tvarov osobných mien – Paulus, Weiss... a podobne.

Pri skúmaní okolností nobilitácie Blažeja Kálnického – Valoviča a jeho najbližších príbuzných sme sa nemohli vyhnúť ani zodpovedaniu otázky vzniku a významu tohto priezviska. V osobných rozhovoroch sme sa stretli s názorom, že toto priezvisko bolo odvodené od slova val ktorého význam vo všeobecnosti znamená umelý násp alebo prekážku, obyčajne spojenú s obrannou funkciou. Táto interpretácia má zrejmu súvislosť s prežívajúcou legendou o tom, že nositelia tohto priezviska bojovali proti Turkom, za čo aj boli podľa tejto legendy povýšení medzi šľachticov. Z toho istého zdroja pochádza tiež názor, že pôvod mena by mohol mať súvislosť aj s rybníkárom, ktoré v daných časoch v Kálnici existovalo.

Okrem onomastickej literatúry sme odpovedi hľadali aj u odborníkov, ktorí sa touto problematikou zaoberajú aj v iných súvislostiach. V prvom rade to bol Branko Stapar, Chorvát žijúci vo Svätom Jure pri Bratislave, ktorý sa už niekoľko desaťročí zaoberá sledovaním osudov Chorvátov po ich príchode na územie dnešného Slovenska. Podľa neho je toto priezvisko odvodené od Svätého Valentína, ktoré malo a má v Chorvátsku podobu osobného (krstného) mena Valo. Koncovka -ič znamenala, že sa jedná o syna otca menom Valo. Príponou -ič vzniklo aj priezvisko Valovič. Prikláňame sa k tejto interpretácii, pričom sa opierame aj o údaje v publikáciách zaoberajúcich sa kolonizáciou nášho územia Chorvátmi a Srbmi (Kveta Kučerová, Ján Botík, Jozef Klačka ...). V podobe Walowich, Walowitz sa nachádzali napr. v obci Gajary, Suchá nad Parnou, Zohor, Malé Leváre... Záznamy o ich existencii sa tam vyskytujú už od 30. – 40. rokov 16. storočia, teda od čias, keď prebiehala hlavná vlna osídľovania nášho územia týmito etnikami.

Podľa Dr. Kvety Kučerovej, v inojazyčnom prostredí (maďarskom, nemeckom...) je slovenská koncovka -ych, -ových (-ič, ovič) dokladom, že v čase chorvátskej kolonizácie sa jedná o chorvátskych osadníkov.

Otázku sme konzultovali aj s Jazykovedným ústavom Ludovíta Štúra Slovenskej akadémie vied v Bratislave. Podľa popredného odborníka na tieto otázky PhDr. Milana Majtána, Dr.Sc.: „priezvisko Valovič pravdepodobne vzniklo z krstného mena Valo príponou -ovič, t.j. z domáckej podoby mena Valentín. Súvislosť so všeobecným pomenovaním val „násp“ je nepravdepodobná“. V súlade s poznatkami Kvety Kučerovej tiež pripomína, že priezvisko by mohlo mať aj slovenský pôvod, pretože príponou -ovič sa tvorili aj slovenské priezviská, prípadne sa vyjadrovala príslušnosť nositeľa k rodine ako celku. Avšak vzhľadom k tomu, že prípona -ič je v slovenčine zriedkavá, v chorváčtine však veľmi častá a aj výskumami chorvátskeho etnika na Slovensku preukázaná, zastávame názor, že priezvisko Valovič i jeho nositelia majú chorvátsky pôvod. V Kálnických horách existuje dodnes dôkaz o prítomnosti nositeľov tohto mena pod názvom Valové označujúce lokalitu, kde sa mali

aj podľa dochovaného ústneho podania usúdiť a vykonávať svoju činnosť Blažejovi rodičia, poprípade aj ďalší Valovia – Valovičovi. Táto lokalita je vzdialená iba niekoľko kilometrov od súčasnej obce. Je prístupná predovšetkým z prostrednej doliny, kadiaľ pravdepodobne aj transportovali výsledky svojej práce, ktorými boli drevo a drevené uhlie. Názov uvedenej lokality jasne potvrdzuje, že to boli ľudia, mená ktorých boli Valo, teda pôvodne krstného mena rozšíreného v Chorvátsku. Svedčí o tom, že patrili tiež k tým, čo kolonizovali aj túto časť vtedajšieho Uhorska.

Uvedené meno bolo v jednotlivých obdobiach zapisované v rôznych podobách. V armáde je uvedené v podobe Walowych, neskoršie ako Walowijch, Valovjeh, Walio, Valovitz, Wallowycz, Valovics. Tiež sme našli zápis v deformovanej podobe Balowych, Galovics, Walahwic. Od konca 17. storočia sa za priezviskom Valovič začína objavovať prímeno Galbavý, neskoršie v podobe Valovič Galbavý, aliter Krajčí, Palkech, Ištók, Martinech, Valech.

Podľa súpisu mestečka Beckov nachádzalo sa v tomto teritóriu viacero osôb, ktorých pôvod svedčí o ich chorvátskom pô-

vode. Iba pre ilustráciu uvádzame tieto typické mená: Joannes Horváth, Peter Deskovics, Peter Paulovics, Jurco Mihalovicz, Radoe Rakovicz, Vidak Segedovicz, Vuk Jovanovics, Horvat Istok a ďalšie. Medzi nimi aj Miloš Valovicz a Joan Kelnicz.

Predikát Kálnický označoval, že novo-pečený šľachtic – zeman, má svoje sídlo v obci – lokalite zvanej Kálnica. Podľa pramenných údajov už od roku 1395 až do konca 15. storočia v Kálnici žili nositelia tohto predikátu, zemania Kálnický, ktorí však nemali pokračovateľov. Posledným nositeľom tohto mena bol Osvald, ktorý zomrel bez mužských potomkov. Domnievame sa preto, že Blažej popri predikáte Kalniczay použil prímenie aliter Walowych (zvaný Valovič) preto, aby sa odlišil od predošlých nositeľov predikátu Kálnický. V ďalších záznamoch (matriky, zoznam šľachticov, korešpondencia so stoličným úradom...) prestávajú členovia tohto rodu používať predikát Kálnický a používajú iba meno Valovič. Z nášho pohľadu je to škoda, lebo dnes by sme mohli ľahšie rozlíšiť Valovičovcov z iných rodových línií a lokalít.

PhDr. Pavel Bariny, CSc.
Ing. Igor Ďurič, PhD.

Rozprávanie p. Michala Zahumenského (1916)

Ako som prišiel k streleckému odznaku

Na vojenskú službu som nastúpil v roku 1940 do Ružomberka. Bola tam aj iná vojenská čata, ktorá práve odchádzala, a preto vo vojenskej kuchyni nemal kto variť. Na výzvu – hľadali kuchára, pekára a mäsiara – som sa prihlásil, takže som šiel miesto vojenského cvičenia do kuchyne. Miesto týždňového vojenského výcviku som bol v kuchyni. Nezáčajní som sa ani výcviku v streľbe, ktorý sa robil v pivničných priestoroch kasární. Prijali ešte jedného mäsiara. V kuchyni boli ešte dvaja z Ružomberka. O dva-tri mesiace prešla celá jednotka do Bratislavy. Vojaci museli absolvovať strelecké skúšky, aby získali strelecké odznaky. Pokiaľ sa vojaci učili strieľať zo vzduchovek, ja som nemohol, lebo som pracoval v kuchyni. Pušku som nemal v ruke. Musel som ísť robiť skúšky na strelnicu, tu som mal prvýkrát v ruke flintu. Netrafil som ani raz. Dôstojník, ktorý mal na starosti strelecké skúšky, mi ukázal ako strieľať. Ostatní vedeli, boli tu aj deti pytlakov, u Zahumenských sa nestrieľalo. Dal mi pušku do ruky, pripril ma a kázal strieľať, aj som sa bál vystreliť, ale musel som poslušne, a tak som strieľal. Stanovený počet striel som vystrieľal, ale cieľ som minul. Dôstojník sa zahnal, „ako to strieľam!“ Vyhovoriť som sa, že keď hľadím na terč, nevidím na „hledi“. Dôstojník ma donútil ešte ďalej strieľať. Desiat patrónov som vystrieľal, ale netrafil. Ďalšie patróny som si musel zaplatiť, mal som strieľať, pokiaľ netrafím. Nakoniec som nezaplatil, obišlo ma to. Vojaci kontrolovali zá-sahy, po mojich výstreloch nenašli žiadny zásah. Keď išli strieľať poslední vojaci, nemal kto robiť zápis do streleckého zápisníka, prihlásil som sa ja a kamarát, obaja sme boli po streľbe. V zápisníku bola podtlač, nakreslená figúrka – terč a nápis „vyhovel“ a kto neuspel, napísalo sa „nevyhovel“. Môj strelecký záznam sme dostali do rúk a kamarát hovorí: „nechaj tak, nedopíš to“, vraj sa zabudne na moje strieľanie. Brali sme to na ľahkú váhu, lebo sme neurobili ani vojenskú prísahu, pretože prezident Tiso, keď sme

boli nastúpení na Tehelnom poli, bol odcestovaný v Berlíne u Hitlera, a preto nemohol prísť k prísaha k vojakom. Preto som si myslel, že keby aj prišli na chybu, že som nevy-písal strelecký záznam, nič sa mi nestane. Potom sa stalo to, že keď som pracoval v kuchyni, tak ma odveľli do Bratislavy.

Mal som šťastie, moja pôvodná batéria boli horskí delostrelci, ktorých odveľli na front v čase, keď som bol chorý.

V Bratislave som pracoval opäť ako kuchár. Po čase prišiel za mnou dôstojník z Ružomberka, aby som mu vysvetlil, ako som strieľal. Prišiel na to, že nemám zápis „nevyhovel“, ale bál sa, že pôjde do basy. „Mne sa zdá, že ste ani jeden výstrel netrafil do cieľa“. Očervenel som, príde sa na švindeľ! Dôstojník na to asi zabudol a ja som bol medzi časom premiestnený z kasární do vojenských pekární na kurz pri Zimnom prístave v Bratislave na tri týždne a po návrate naspäť do kasární som sa dozvedel, že z pôvodnej batérie z Ružomberka prišiel vojak a priniesol mi strelecký odznak. Nechcel som ho zobrať, bál som sa, že ma skúšajú. „Ja ho nechcem, lebo vy čosi skúšate. Veď som ani netrafil.“ „Neboj sa nič, bolo to v rozkaze, to je zákon.“ Keď som si zapol strelecký odznak na blúzu, ostatní sa mi smiali: „Co nespravila puška, to spravila tuška!“ Zabudlo sa na môj strelecký odznak, dôstojník to nechal tak, pripravovalo sa na front, toto nebolo dôležité. Prísahu som neurobil, tak sa mi nič nemohlo stať.

Keď batéria išla na front, bol som chorý. Povolali ma do Nitry k môjmu oddielu, ale už boli preč. Preto som nešiel do boja. Keď som mal ísť druhýkrát na front, medzi slovenskými vojakmi pôsobili aj nemeckí dôstojníci, a tí mi dali dve možnosti, ísť na front alebo na tri týždne na zaškolenie do Sudet ako opravár v leteckých závodoch Volkswagen. V skutočnosti sme pracovali v Nemecku 6 mesiacov. Potom som zostal pracovať na letisku v Trenčianskych Biskupiciach ako opravár.

Zaznamenané 16.04.2008

(b)

Spoločenská rubrika

január – máj 2009

NARODILI SA

Eliška Pavlechová, Richard Šicko, Michaela Pavlíková, Katarína Harmadyová, Sofia Hudcová

UVÍTALI SME DO ŽIVOTA

Aneta Podoláková bola slávnostne uvítaná do života dňa 23. mája 2009

UZAVRELI MANŽELSTVO

Jaroslav Pažitný – Martina Margetinová

BLAHOŽELÁME

50 rokov - Zdenka Vráblová, Dušan Hladký, Ing. Jaroslav Ševčík, Zdenka Rošková, Anna Zittová

60 rokov - Jozef Plichta, Zuzana Sedláková, Jozef Pavleka, Viera Kubišová

70 rokov - Jaroslav Šimo, Viktor Minárik, Janka Hladká

80 rokov - Pavlína Hladká, Anna Hladká, Milan Krchnavý, Adam Filip, Anna Pavlechová, Milan Pagáč, Emília Vojtová

ROZLÚČILI SME SA

PaedDr. Anna Vítazová, Ján Filip, Juliana Gabrielová, Štefan Hladký, Zuzana Valovičová, Vlasta Sláviková, Mária Valovičová, Ján Jurík, Štefan Dovi-na, Dušan Hladký, Vladimír Müller

Pripravila: B. Šicková

BLAHOŽELANIE

V tomto roku sa dožíva dvojnásobného jubilea pán Milan Pagáč. Najskôr, dňa 26. februára 2009, oslávia s manželkou Annou 50. výročie spoločného manželstva a posledný marcový deň sa rodina stretne opäť, aby mu zablahoželala k okrúhlym osemdesiatym narodeninám. So želaním ďalších spoločných rokov v dobrom zdraví, vzájomnom porozumení a rodinnej pohode prichádzajú dcéra Danka s manželom Marianom, dcéra Elenka s manželom a deťmi. Ku gratulácii sa pripájajú aj členovia ZO JDS v Kálnici, redakcia Kálnických ozvien, ďalšia rodina, priatelia a známi.

Rakovina prsníka

V ženskej populácii je to najčastejšie onkologické ochorenie. Výskyt narastá vekom, výrazne po 40. roku života ženy a 3 prípadov žien s karcinómom prsníka sú po 50. roku života.

Medzi rizikové príznaky patria tumor (hrčka), sekrecia (výtok) z prsníka, ekzém prsníka, hmatná rezistencia v podpazuší. Rizikové faktory, ktoré prispievajú ku vzniku karcinómu prsníka sú hlavne: pohlavie (len 1 % rakoviny prsníka predstavujú muži), vek, výskyt v rodine, teda dedičné faktory, prekonaná rakovina vaječníkov, štítnej žľazy, malígneho melanómu, prvý pôrod po 30. roku života, stres, depresia, fajčenie, alkohol.

Ak žena spozoruje niektorý z týchto príznakov, mala by okamžite navštíviť svojho lekára, ktorý ju odošle na najbližšie špecializované pracovisko, pretože najdôležitejšou úlohou je diagnostikovať rakovinu prsníka vo včasnom štádiu ochorenia.

MUDr. Lenka Benáková

Varíme, pečieme...

Možno ste si všimli, že v poslednom minuloročnom čísle Kálnických ozvien bola nová rubrika s receptami. Neviem, či zákon schválnosti alebo tlačiarenský škriatok „zaúradoval“ a hneď v prvom recepte „privodil“ chybičku. Preto recept od pani Zahumenskej na zázvorníky uverejňujem ešte raz – teraz už správne.

ZÁZVORNÍKY

Suroviny: 40 dkg hladkej múky špeciál, 40 dkg polohrubej múky, 50 dkg práškového cukru, 1/2 bal. prášku do pečiva, 1 balíček mletého zázvoru, 1 kávová lyžička sódy bicarbóny, 10 dkg margarínu, 5 vajec.

Postup: zo všetkých surovín spracujeme cesto, rozgúľame na hrúbku 1 cm, vykrojíme formičkou zázvorníky, uložíme na vymastený plech a necháme na chladnejšom mieste do rána odpočívať.

Potom pečieme v horúcej rúre asi 15 -20 minút.

Druhý recept som získala od pani Anny Hladkej č.30, keď sme ju navštívili pri príležitosti jej 80. narodenín.

HANÁCKE KOLÁČE

Suroviny: 50 dkg polohrubej múky, 1,5 dcl oleja, 1/2 bal. prášku do pečiva, 3,5 dcl mlieka, 1/2 kocky kvasníc, 2-3 PL kryšt. cukru, 1 PL kyslej smotany, trochu soli, 1 žltok. PL = Polievková Lyžica

Postup: K múke, v ktorej sme zamiešali soľ a prášok do pečiva, pridáme kvások, ktorý sme pripravili z vlažného mlieka, cukru a kvasníc. Zamiesime cesto a postupne pridávame žltko, olej a kyslú smotanu. Cesto necháme na teplom mieste vykysnúť. Potom ho na pomúčenej doske rozvalkáme na hrúbku cca 1 cm a rozkrojíme na štvorce. Na každý štvorec dáme trochu slivkového lekváru a zvinieme buchtičku. Vrch buchty trochu vtlačíme dovnútra (palcom alebo dnom menšieho pohára) a naň dáme tvarohovú plnku a posypeme orechami. Kraje buchiet potrieme olejom alebo masťou, poukladáme na plech a pečieme v stredne vyhriatej rúre (cca 190°C) do zlatova.

Podľa slov pani Hladkej sú tieto buchty veľkou mlsotou nielen v ich rodine, ale chutia aj každej návšteve. Prajem všetkým kuchárkam a možno aj kuchárom, ktorí tento recept vyskúšajú, aby sa im podaril k vlastnej spokojnosti.

Ingrid Ševčíková

Stolnotenisový turnaj

Mikroregiónu Beckov, Zelená Voda, Bezovec - V. ročník

V Reštaurácii Tomba v Hrádku sa dňa 28. februára 2009 konal už 5. ročník stolnotenisového turnaja Mikroregiónu Beckov – Zelená Voda – Bezovec. Za Obec Kálnica súťažili Erik Kukučka, Roman Janega st. a Miloš Trgo. Ďalší kálnickí hráči Roman Janega ml., Milan Borcovan a Milan Pavlus bojovali za Novú Ves nad Váhom. Konečné poradie: 1. Beckov; 2. Kálnica; 3. Hrádok; 4. Lúka; 5. Modrovka; 6. Nová Ves; 7. Kočovce; 8. Hôrka; 9. Modrová.

Gratulujeme našim hráčom k druhému miestu!

(b)

KÁLNIČKÉ OZVENY – obecné noviny Obce Kálnica, (032 77 98832). Šéfredaktorka: Mgr. Dana Badžgoňová, 032 7742722. Vychádzajú vo vydavateľstve DELTA, Jiří Foldyna, (0905 259 315), delta@ismo.sk 3x do roka. Evidenčné číslo Kálnické ozveny 3541/09. V súlade s § 6 ods.3 zákona č. 167/2008 (tlačový zákon) uverejňujeme, že vlastníkom novín je Obec Kálnica – www.kalnica.sk. KO č. 1/2009 vyšiel 11. júna 2009. Uzavierka ďalšieho čísla je 15. septembra 2009. Príspevky posielajte priebežne na adresu redakcie: redakcia-ko@ismo.sk.

TJ Zavažan Kálnica

24. kolo – 9. mája 2009

Muži: Čachtice - Zavažan Kálnica 6:2

Hostia po dobrej hre v posledných zápasoch, i keď bez bodového zisku, prišli do Čachtíc s cieľom prekvapíť a uhráť nejaký bodík. Úvod zápasu tomuto i nasvedčoval. Kálničania nebezpečne ohrozovali domáceho brankára a keď v 5. minúte sa ujali vedenia gólom Važana priamo z rohového kopu, príliš skoro ich to možno uspokojilo. Domáci postupne zvyšovali dôraz v útočnej fáze, čo im po chybách kálnickej obrany prinášalo i radosť z dosiahnutých gólov. Najskôr v 15 minúte vyrovnával Imriška a na 2:1 z 11 m kopu za faul v šestnástke brankárom Kotulom, zvyšoval Trebatický. Hostia postupne strácali sústredenosť a v 35 min na 3:1 upravil Ostrenka. V druhom polčase sa obraz hry príliš nemenil, domáci si udržiavali miernu prevahu s tým, že oni šance, ktoré sa im naskytli, skoro všetky premieňali a hostia i keď im kombinačná hra v poli škripala, dostali sa do 3 – 4 dobrých príležitostí, ktoré nevyužili. Ďalšie góly domácich dali v 55. minúte Trebatický a v 85. minúte Ďuriš. V 87. minúte korigoval na 5:2 Marek Hladký a v 89. minúte na konečných 6:2 dával Bočák; ŽK – 1:1. Pred 150 divákmi rozhodovali Nedved – Podmajerský a Švancara, delegát Kováč.

10. mája 2009

Dorast: ŠK D. Srnie – Zavažan Kálnica 0:3 (0:2). Góly: Koreň 2 a Benák. Rozhodca Hargáš

25.kolo - 17.5.2009

Muži: Kálnica – Bošáca 1:0 (0:0)

V obojstranne bojovnom stretnutí domáci podali obetavý výkon najmä v druhom polčase, keď od 55. minúte hrali bez vylúčeného Moravčika. Vedúci a zároveň víťazný gól dosiahli Kálničania v 58 min. po prudkej centrovanej strele Lukáša Pavlecha do pätky, kde si loptu tečoval hostujúci obranca do vlastnej bránky. Víťazstvo domácich je vydrtené, ale zaslužené. ČK – 1:0, ŽK – 1:2. Pred 120 divákmi rozhodoval Koprivňanský, asistenti Rožník a Ježík. Delegát Gróf.

17.5.2009

Dorast: voľno

Žiaci: Kočovce – Kálnica 0:18 (0:7)

Góly: Bolech 8, Košťál 5, Hazda 2, Štefánik 1, Bušo Miroslav 1, Šicko Martin 1. ŽK – Košťál. Rozhodca Cibulka.

Historické vozidlá opäť u nás

V máji sme opäť privítali históriu na kolesách. V dňoch 8. – 10. mája 2009 sa uskutočnil už 3. ročník medzinárodnej súťaže historických vozidiel – VETERAN RALLY Nové Mesto nad Váhom. Tentoraz s licenciou F.I.V.A. – B. Znamená to, že sme sa mohli tešiť na účasť vzácných veteránov a ich majiteľov z domova aj zo zahraničia.

Súbežne s touto trojdňovou medzinárodnou prezentáciou sa v jej úvodný deň 8. mája uskutočnil aj pretek v rámci Slovenského pohára v jazde pravidelnosti historických vozidiel a v ďalších dňoch 9. a 10. mája bola národná súťaž Rally Slovakia.

V piatok súťažiaci absolvovali dve etapy v celkovej dĺžke 110 km so štartom o 9.30 h na Zelenej vode. Trasa povedla cez Kálnicu, Beckov, Trenčiansku Turnú, Trenčianske Mítice, Neparadzu, Motešice, Trenčianske Teplice, Trenčiansku Teplú, Nemšovu, Skalku nad Váhom, Trenčín, Kostolnú – Záriečie, Melčice – Lieskové a Nové Mesto nad Váhom.

V sobotu čakala na súťažiacich trasa v dĺžke 115 km so štartom o 9.00 h na Zelenej vode. Odtiaľ trať povedla cez Moravské Lieskové, Dolné Srnie, Bošácu, Zábudšovú, Zemianske Podhradie, Novú Bošácu, Březovú, Lopeník, Starý Hrozenkov, Dúbravu, Dolnú Súču, Hrabovku, Trenčín, Trenčianske Stankovce, Beckov až do cieľa na Zelenej vode.

Výstavu vozidiel spolu so sprievodným programom si záujemcovia o historické vozidlá

mohli pozrieť počas obedňajšej prestávky účastníkov VETERAN RALLY mimo Nového Mesta nad Váhom - 8. mája v areáli Kúpeľov Trenčianske Teplice a 9. mája na Mierovom námestí v Trenčíne.

Nedela 10. mája v čase od 8.30 do 10.00 h patrila jazde zručnosti na Zelenej vode. Popoludní od 13.00 do podvečera 18.00 h sa diváci mohli tešiť na zlatý klince programu Concourse d'Elegance na Námestí slobody v našom meste. Účastníci, podaktorí v dobovom oblečení, predstavili prítomným návštevníkom svoje vozidlá. Súčasne prebiehala anketa divákov o najkrajšie vozidlo. Anketové lístky sa na záver zlosovali v tombole o zaujímavé ceny. Hodnotila i odborná porota.

Ďakujeme všetkým, ktorí si nenechali ujsť príležitosť navštíviť zaujímavú akciu, pokochať sa krásou historických vozidiel a povzbudiť súťažiacich. Usporiadateľ podujatia spolu s organizačným štábom vás čo najsrdečnejšie pozývajú na 3. ročník VETERAN RALLY.

Ing. Pavol Čirka, riaditeľ súťaže

